

HISTORISCHE KRING EEMNES

DOEL VAN DE VERENIGING IS:

Bevordering van de kennis van- en de belangstelling voor de geschiedenis in algemene zin en de geschiedenis van Eemnes, met aansluitend gebied, in het bijzonder.

jaargang 35, nr. 1

maart 2013

verschijnt viermaal per jaar

BESTUUR

Voorzitter:

Mw. N.E. Lemckert, Struisgras 21
3755 WB Eemnes, 035-5311913

Secretaris:

J.J. Groeneveld, Zilverchoon 37,
3755 TH Eemnes, 035-5381609

Penningmeester:

J. Frantsen, 035-5310442
HKE-Girorekening nr. 2080362
HKE-Rabobank nr. 315911425

Leden:

H.A. van Hees, 035-5389849
J.B. Nouwens, 035-5389239
R.T. van der Schaaf, 035-5386094
Mw. E.C.M. Seure, 035-5310129
J.J. Smids, 035-5387572
J.J. van Wijk, 035-5314689

LEDENADMINISTRATIE

G.A.M. van Wijk-Blom, 035-5314689,
Raadhuislaan 39, 3755 HA Eemnes.

KWARTAALBLAD

Redactieadres/advertenties

Graanoogst 3, 3755 HN Eemnes,
035-5387572, jjsmids@casema.nl

Redactie:

Henk van Hees en Joop Smids

Opmaak:

Hans van Gelder

Druk:

Graficient Printmedia – Almere

Losse nummers

€ 4,- excl. verzendkosten

LIDMAATSCHAP

€ 14,- p.j., incl. kwartaalblad, voor leden in de BEL-gemeenten (Blaricum Eemnes en Laren NH). Leden buiten dit gebied betalen € 20,- p.j. i.v.m. verzendkosten.
Opzegging schriftelijk voor 1 december.
Vrienden HKE minimaal € 15,- p.j.

INTERNET HKE-ACTUEEL

www.historischekringeemnes.nl
info@historischekringeemnes.nl

WERKGROEPEN

Bebouwingsgeschiedenis:

R.T. v.d. Schaaf, 035-5386094

Beeld en Geluid:

J. Frantsen, 035-5310442

Beher archief:

J.J. Groeneveld, 035-5381609

Beher voorwerpen:

H.H.M. van Roy, 035-5312531

Bibliografie:

R.T. van der Schaaf, 035-5386094

Foto's:

P. Scholte, 035-5387269

Genealogie:

H.A. van Hees, 035-5389849

Interviews:

H.A. van Hees, 035-5389849

Tentoonstelling:

J.B. Nouwens, 035-5389239

Website:

W.A.M. de Witte, 035-5388130

© 2012 Historische Kring Eemnes. Alle rechten voorbehouden. Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie. De uitgever heeft er naar gestreefd de rechten van illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen nog bepaalde rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich te wenden tot de uitgever: info@historischekringeemnes.nl. Auteurs die in dit tijdschrift publiceeren geven daarmee onvoorwaardelijk toestemming tot het in digitale vorm opnemen in openbare databases.

Inhoud

Oudheidkamer	3
Gezocht: Foto's van Eemnesser feesten	4
Infrastructuur en ontwikkeling van Eemnes 1815-1940	
deel 5: Een grensgemeente tegen Het Gooi (<i>Jaap Groeneveld</i>)	5
Jubileum Eemnesser Carnavalsvereniging De Sliertjes (<i>Jan Delfgou</i>)	23
Gevraagd: Informatie over paden tussen Vierkante Bosje en Gooijergracht	30
Over carnaval in historisch perspectief (<i>Jan Delfgou</i>)	31
Herinneringen aan Elisabeth Bangert / tante Betje (1870-1964) (<i>Freek Dijks</i>)	42
Kwartierstaat Jaap Makker (<i>Henk van Hees</i>)	47
Oproep: De barre winter van 1963	65
Gezocht: ICT-er	66
Opening tentoonstelling (<i>Bart Nouwens</i>)	67
Nieuws over de bibliotheek	71
Inleveren kopij voor het volgend nummer	72

Van de redactie

Ik schrijf dit stukje op "Aswoensdag", de dag waarop uitbundige feestvreugde van carnaval tot een einde is gekomen. In de Oudheidkamer (tot en met 30 april) en in dit nummer wordt ruimschoots aandacht besteed aan dit "feest der zotheid". De Historische Kring krijgt niet genoeg van feestvieren wat mag blijken uit de nieuwe tentoonstelling die vanaf 11 mei van start gaat met de titel "Feest in Eemnes". In een volgend kwartaalblad zal de geschiedenis van 100 jaar feesten in Eemnes belicht worden door Jaap Groeneveld. In no-

vember is het afgelopen met de pret want dan starten we met een nieuwe tentoonstelling die als ijzige titel heeft: "De barre winter van 1963 in Eemnes".

Graag wil ik uw aandacht vragen voor de oproepen die in dit blad staan. Meestal gaat het om een korte (en in één geval langdurige) inzet voor de HKE. Het geeft echt voldoening als je in het kwartaalblad of op een tentoonstelling iets terug vindt waar je zelf een bijdrage aan hebt geleverd.

Joop Smids

Tentoonstelling Oudheidkamer

VANAF 11 MEI
100 JAAR FEEST IN EEMNES

Oudheidkamer Eemnes
Raadhuislaan 2a
Telefoon 035-5382375

Geopend:
zaterdag van 14.00-16.00 uur
Toegang gratis

Herhaalde oproep voor foto's en herinneringen van dorpsfeesten

Een kiekje uit 1951 van een versierde sjees (no. 3) op de Wakkerendijk ter hoogte van Garage Beuk (nu) bij '600 Jaar stadsrechten Eemnes'.

Het loopt goed met foto's over feesten voor onze eerstkomende tentoonstelling '100 Jaar feest in Eemnes'. Daarvoor danken wij degenen die hebben gereageerd, maar we kunnen nog meer gebruiken.

Van de Onafhankelijkheidsfeesten in 1913 en het Jubileumfeest van Wilhelmina in 1923 is al een aardige serie ontstaan. Er zullen echter meer foto's zijn gemaakt. We zijn naarstig op zoek naar foto's van de beide grote muziekconcouren die in 1928 en 1931 zijn gehouden door Fanfarecorps 'De Eendracht'. In 1936 werd het huwelijk van burgemeester Van Ogtrop gevierd met een dorpsfeest. 600 Jaar stadsrechten

Eemnes' in 1951 was een groot feest, waarvan zeer waarschijnlijk vooral veel kiekjes in albums en dozen bewaard zijn. Daar zien we nu nog een leemte terwijl er in die tijd al meer werd gefotografeerd.

Dan zijn er de verschillende Volksfeesten, die meestal midden september werden gehouden, apart van de kinderspelen op Koninginnedag (31 augustus tot 1948). Later werden dat de Feestweken. Dan zijn er ook de latere Koninginnedagen en Bevrijdingsdagen waarvan we van voor 1981 invulling zoeken. Wegens de abdicatie van koningin Beatrix, willen we wat meer nadruk leggen op Koninginnedag 1980 en de bijbehorende Feestweek die duurde tot en met 5 mei van dat jaar. Kortom veel beeldmateriaal is nog steeds welkom.

Dat geldt ook voor anekdotes en verhalen. We willen in dit verband wat meer weten over de kermis van Eemnes, die drie dagen na de derde zondag van oktober werd gehouden. Er was sinds omstreeks 1925-1928 al geen draaimolen meer, maar er waren wel kraampjes in de Kerkstraat en bakkers hadden speciale koeken en versierde etalages tot na de oorlog. Wie kan ons hierover nog meer vertellen?

Voor reacties kan contact opgenomen worden met Jaap Groeneveld, tel. 035-538 1609 of per e-mail info@historischekringeemnes.nl.

Infrastructuur en ontwikkeling van Eemnes 1815-1940

DEEL 5 (SLOT): EEN GRENSGEMEENTE TEGEN HET GOOI

JAAP GROENEVELD

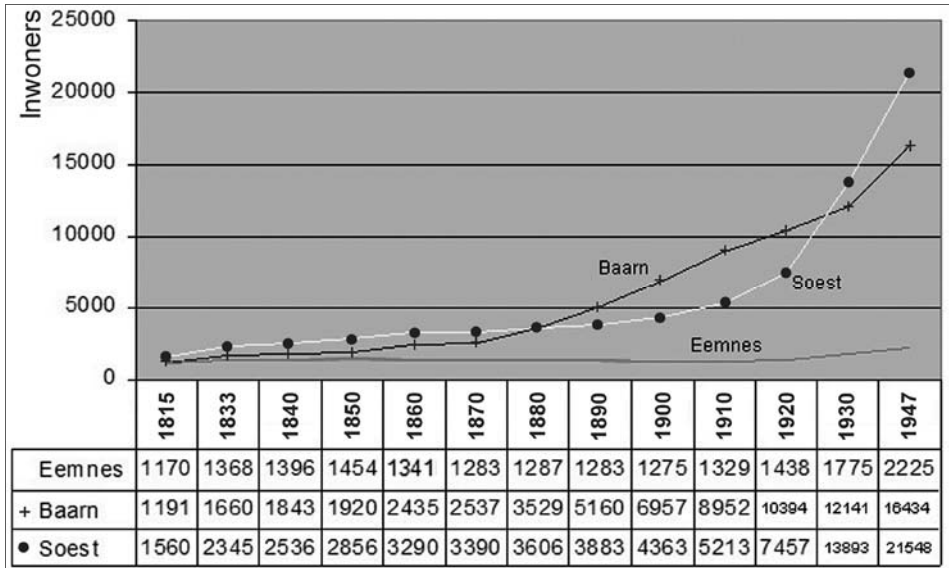
In de vorige delen, die elk ook afzonderlijk kunnen worden gelezen, zijn verschillende aspecten van het onderwerp gedetailleerd behandeld. In het project van de Werkgroep Infrastructuur van Landschap Erfgoed Utrecht werden een aantal onderzoeksvragen gesteld die zouden moeten worden beantwoord. Drie van de zes vragen zijn echter nog niet behandeld: wat is de relatie tussen enerzijds de infrastructurele en demografische veranderingen en anderzijds de economische, sociale, respectievelijk de culturele ontwikkeling van Eemnes? Er is al het een en ander over Eemnes geschreven op dat terrein, in het bijzonder in de sociografische studie van dr. W. Sleumer uit 1951, maar ook recentelijk in populaire werken als de Historische Canon van Eemnes en Van ballenwinkeltjes tot Minnehof. Hieronder worden daarom als afsluiting alle zes de deelvragen samenvattend en concluderend behandeld, waarbij iets langer wordt stilgestaan bij de economische, sociale en culturele aspecten.

DEMOGRAFISCHE ONTWIKKELING

Deelvraag 1 luidde: *Hoe ontwikkelde Eemnes zich tussen 1815 en 1940 op demografisch gebied? Wanneer vond in deze periode een opvallende bevolkingsgroei of -afname plaats?*

Oppervlakkig gezien was er in Eemnes in de periode 1815-1900 een tamelijk stabiele bevolking, die varieerde in de buurt van de 1300 inwoners (grafiek 1). Vanaf 1900 neemt de bevolking pas exponentieel toe. Baarn en Soest vertonen een heel ander verloop. Bij nadere beschouwing (zie daarvoor Deel 3, HKE 2012-3) blijkt dat toch niet zo stabiel te zijn geweest in Eemnes. Allereerst was er een opmerke-

Grafiek 1: Vergelijking bevolkingsgroei Eemnes met Baarn en Soest. De getallen gelden per 1 januari van de opgegeven jaren, m.u.v. 1920 t/m 1947 per 31 december. Ontleend aan een overzicht door Landschap Erfgoed Utrecht op basis van Jaarverslagen van Gedeputeerde Staten van Utrecht en uit 'De Utrechtse gemeenten in 1815'. NB: Wegens extreme afwijkingen t.o.v. de Volkstellingen 1859 (31 dec.) is bij Eemnes een correctie gepleegd op basis van die Volkstelling. Zie ook deel 3 (HKE2012-3).

lijke sprong van 1815 (1170 inw.) naar 1822 (1342 inw.), die hierna nog behandeld wordt¹. Voorts waren er twee opvallende pieken: een lange tussen 1830 en 1865 (top in 1850, 1450 inw.) en een korte tussen 1880 en 1890 (top 1885, 1359 inw.). Deze pieken staan op een opvallende en gestaag dalende basislijn tussen 1822 (1342) en 1890 (1283).

De eerste piek is waarschijnlijk veroorzaakt door de algemene malaise in de Nederlandse economie in de periode tot 1850. Daarna begon in Nederland de Industriële Revolutie en kwamen de economische groei en de trek naar de steden op gang. Opmerkelijk is dat juist in de periode tussen 1850 en 1860 de bevolking van Baarn en Soest meer steeg dan in voorgaande periodes, terwijl die van Eemnes daalde. De piek rond 1885 valt samen met de Grote Landbouwcrisis in Europa (1880-1890), terwijl de Pruisische tolmaatregelen op de spoorwegen gedurende een aantal jaren vanaf 1880 een stagnatie van de gehele Nederlandse economie veroorzaakten. Baarn en Soest lijken daar geen last van te hebben.

Na het onderzoeken van verschillende demografische invloeden (geboorte, sterfte, migratie) in relatie tot algemene economische omstandigheden, kom ik tot de conclusie dat in tijden van stagnatie Eemnes het overschot aan mensen niet kwijt kon.

Eemnes had gemiddeld een vertrekoverschot van rond de 40 inwoners per 5 jaar, maar in het bijzonder bij het oplossen van de crisis steeg dat naar een verdubbeling, terwijl er daaraan voorafgaand lage of zelfs sterk negatieve vertrekoverschotten waren.

INFRASTRUCTURELE VERANDERINGEN

Deelvraag 2 luidde: *Welke belangrijke infrastructurele veranderingen vonden er plaats in/rond Eemnes tussen 1815 en 1940, die (mogelijk) gekoppeld kunnen worden aan opvallende momenten uit de demografische ontwikkeling in deze plaats?*

Deze vraag is vooral gedetailleerd beantwoord in Deel 2 (HKE 2012-2). De allereerste gebeurtenis op dit vlak was de realisatie in 1817 van de Straatweg van Naarden op Amersfoort langs bestaande wegen – door Eemnes over de Laarderweg en de Wakkerendijk. Alle postwagens van Amsterdam naar het oosten van het land kwamen toen hierlangs. Er is een opvallende sprong in de bevolkingsomvang tussen 1815 (1170) en 1822 (1342), ergo 13,5%. Een deel zou verklaard kunnen worden door de gevolgen van huwelijksuitstel ten gevolge van de Franse tijd, zoals Rommes suggereerde. De straatweg bracht meer directe activiteit met zich mee in verband met het onderhoud van de weg en het verkeer, maar ook indirecte perspectieven door de betere verbindingen.

De stoomscheepvaart (Amsterdam-Hamburg over zee sinds 1825) en de aanleg van de spoorwegen (Rhijnspoorweg Amsterdam-Utrecht-Arnhem 1845 en Oosterspoorweg Amsterdam-Amersfoort 1874) deden het postwagen- en vrachtverkeer door Eemnes over lange afstand teniet, wat mogelijk de eerder genoemde dalende basislijn verklaart. In grafiek 1 is heel duidelijk te zien dat Baarn direct profiteert van de Oosterspoorweg. Soest lijkt dat enigszins, maar Eemnes in het geheel niet. De opening van het lokaallijntje Baarn-Den Dolder(-Utrecht) had voor Soest gering effect, laat staan dat voor Eemnes enige invloed daarvan merkbaar is.

De opkomst van het gemechaniseerde en gemotoriseerde verkeer (fiets en auto) rond 1900 maakte het mogelijk op grotere afstand van de werkplek te wonen – de omgeving kwam dichterbij. Dit raakte vooral sinds 1920 in een versnelling. Forensisme, dat in Het Gooi al sinds de komst van de Oosterspoorweg opkwam, ging zich ook uitbreiden naar Eemnes. Verscheidene Eemnessers fietsten naar hun werk in Hilversum, waar de industrie groeide, en andere omliggende plaatsen. Het werd aantrekkelijker om in Eemnes te blijven of te komen wonen.

Eén van de drie auto's die Van IJken in de jaren dertig had om de beurdienst op Amsterdam, tweemaal daags, te onderhouden (coll. C. van IJken).

RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

De derde deelvraag luidde: *Wat waren de gevolgen van de veranderingen in de infrastructuur op de ruimtelijke ontwikkeling van de nederzettingen binnen de gemeente?*

In Deel 3 (vanaf p. 206) en Deel 4 (resp. HKE 2012-3 en -4) is gedetailleerd geantwoord op deze vraag. Vanouds was er praktisch alleen bebouwing langs de veilige westzijde van de zeeverende Wakkerendijk. Rond de beide oude dorpskerken van Eemnes-Binnen en Eemnes-Buiten was zeer beperkte kernvorming. Het blote feit, dat de straatweg Naarden-Amersfoort in 1817 over de Laarderweg en Wakkerendijk kwam te lopen, maakte het aantrekkelijker om zich daarlangs te vestigen dan langs de vaak moeilijk begaanbare zandwegen.

Langs de nog praktisch onbebouwde Laarderweg kwam sinds 1880 beperkte woningbouw voor aan de zuidzijde, terwijl vanaf 1920 vooral vanaf Larense zijde de noordzijde werd bebouwd door particuliere grondspeculatie. Dit was een direct gevolg van de grote vraag naar bouwgrond voor woningen in Het Gooi. De eerste

Tabel 1: Vergelijking beroepsgroepen 1930 ten opzichte van 1909 (uit: W. Sleumer, Eemnes, randgemeente van het Gooi).

	1930				1909			
	absolute cijfers		% der beroepsbevolking		absolute cijfers		% der beroepsbevolking	
	m	vr	m	vr	m	vr	m	vr
<i>industrie</i>	198	7	35.85	7.—	45	2	13.34	3.28
<i>landbouw</i>	240	8	43.48	8.—	203	15	60.23	24.59
<i>handel en verkeer</i>	83	15	15.03	15.—	89	15	26.38	24.59
<i>overige bedr. en beroepen</i>	31	67	5.64	70.—	—	29	—.	47.54
<i>totaal</i>	552	97	100.—	100.—	337	61	99.95	100.—

uitbreidingen van het 'stratenplan' – op particulier initiatief – waren de Streefoordlaan (1915) en de Nieuweweg tegen Laren aan (1922), eerst nog zandpaden.

De komst van de snelweg (nu rijksweg A1) buiten de dorpskernen om in 1929 maakte het aantrekkelijk om langs dat tracé woningbouw te ontwikkelen. Speculanten uit Laren kochten grond op om er een grote woonwijk te ontwikkelen. Na aanvankelijke goedkeuring van gemeente en provincie in 1928, werd dit in tweede instantie in 1936 niet doorgezet omdat Eemnes een agrarische gemeenschap moest blijven en excentrische bouw buiten de kernen door de nieuwe Inspecteur voor de Volksgezondheid werd ontraden. Slechts enige verspreide woningbouw en enkele recreatieve voorzieningen kwamen in de aangrenzende Heidehoek tot stand.

De realisatie van het veraf gelegen, indrukwekkende infrastructurele project Afsluitdijk had niettemin grote gevolgen voor het agrarische gebruik van de Eemneser polders ten oosten van de Wakkerendijk (Polders te Veld). Daarbij was er behoefte aan betere toegankelijkheid en herverdeling door ruilverkaveling. De aanleg van bestrate landbouwwegen kreeg zijn beslag tussen 1935 en 1940, maar tot de bouw van boerderijen in de polder kwam het nog niet door de oorlogsomstandigheden en desinteresse van Eemneser boeren tot omstreeks 1960.

De Afsluitdijk had ook tot gevolg dat bij de Eem gebouwd kon worden. In 1934 vestigde zich er de Bims-betonfabriek (N.V. De Hoflaan) bij Eembrugge (gemeente Baarn) op een stuk voor landbouw ongeschikte grond buiten de Zomerkade op Eemneser grondgebied. Na het faillissement in 1939 ontstond hier de later zeer succesvolle Ocrietfabriek N.V., in 1965 de grootste werkgever van Eemnes ooit met ca. 450 werknemers. Zij kwamen overigens veelal (ver) van buiten.

ECONOMISCHE ONTWIKKELING

De vierde deelvraag luidde: *‘Wat is de relatie tussen enerzijds infrastructurele en demografische veranderingen en anderzijds de economische ontwikkeling van Eemnes?’*

Deze vraag is gedeeltelijk beantwoord in Deel 4 (HKE 2012-4), in het gedeelte ‘De weg als economische motor’, dat vooral ingaat op horeca (herbergen, café’s e.d.) en verkeer gerelateerde bedrijvigheid (fietsenmakers en garagebedrijven). Met de aanleg van de snelweg (nu A1) breidden enkele cafébazen hun activiteiten hierlangs uit. Daarnaast waren er initiatieven van Laarders met de vestiging van Theehuis (nu Motel) ‘De Witte Bergen’ en een garagebedrijf annex benzinepomp (nu Oud-Eemnesserweg 13, met andere bestemming).

Een aantal andere zaken op dit vlak zijn echter nog onbelicht gebleven. In 1939 had Eemnes ca. 95 boerenbedrijven in variërende grootte. In de voorgaande eeuw is het niet anders geweest, want omstreeks 1855 waren het er praktisch net zoveel. Velen moesten bijverdiensten hebben om rond te komen. Een belangrijke bron van inkomsten betekende voor een aantal boeren tot omstreeks 1930 het beroemde Eemnesser hooi, dat in de Eempolder werd gewonnen. De betekenis hiervan nam af met de afdamming van de Zuiderzee en het niet meer bemesten met klei door overstroming, maar ook door de dalende vraag naar hooi voor de paarden (tractie).

Het werk zoekende overschot aan Eemnessers zocht voor een deel zijn kansen op een terrein dat dicht bij het agrarische werk lag of (destijds) weinig scholing vereiste en waar in de naaste omgeving veel vraag naar was: bouwvak en tuinonderhoud. In de waaier van Gooise dorpen rond Eemnes, inclusief Baarn, ontstonden veel villa’s met grote tuinen. Waren de werklieden geen volleerd vakman, dan waren ze wel los werkman, grondwerker of ‘opperman’ (sjuower). Dat Eemnes tegenwoordig verscheidene hoveniersbedrijven heeft, houdt hier direct verband mee. Eemnes had daarnaast een voor de omvang van de gemeente relatief groot aantal (onder)aannemers in de bouw. In 1890 waren het er 10, in 1938 7 (zie tabel 2).

De uit Sleumer overgenomen tabel 1 laat de verschuivingen in de beroepsgroepen zien tussen 1909 en 1930, van welke jaren vergelijkbare gegevens aanwezig zijn. Het betreft uiteraard de in Eemnes wonende bevolking. Opmerkelijk is de groei in de categorie ‘industrie’. Bouwvakkers worden gerekend onder industrie, maar ook de in fabrieken werkzame forenzen. Daarvan waren er in 1909 34 inwoners werkzaam in de bouw, tegen 102 in 1930.

In de Gooise en Baarnse villa’s was ook werk voor dienstmeisjes en werksters,

waarvan er dan ook verscheidene uit Eemnes kwamen. Zij vallen in tabel 1 onder 'overige beroepen en bedrijven', voor zover ze bleven wonen in Eemnes. Hadden dienstmeisjes na een jaar of drie een goede leerschool gehad in Het Gooi, dan gingen er diverse naar een beter betaalde baan in Amsterdam of Utrecht.

De groeiende Gooise bevolking – waarin ik voor het gemak ook steeds die van het Eemlandse Baarn meeneem – had ook voedsel nodig. Na de Grote Landbouwcrisis (1880-1890) verzetten de Eemnesser boeren de bakens. Ze gingen meer melkvee houden ten koste van gewasteelt. De boerin maakte als vanouds de boter, hoewel dat met de vraag naar consumptiemelk verdween. Kaas, die feitelijk geconserveerde melk is, werd nauwelijks gemaakt. Huizer kaashandelaren voorzagen de omgeving overigens van kaas. Menig Eemnesser boer verhandelde, respectievelijk ventte de boter en de rauwe melk uit in vooral Hilversum en Baarn. Een aantal Eemnesser boeren participeerde in de coöperatieve melkfabriek te Blaricum, maar de meesten verkozen onafhankelijkheid, terwijl Eemnes de meeste melk produceerde en daar een logischer plaats voor een zuivelfabriek zou zijn geweest. In 1943 moesten de boeren kiezen tussen melkveehouder of melkhandelaar; beide mocht niet meer.

Verschuiving in middenstand

De Eemnesser middenstand, waarvan lijsten uit 1890 en 1938 bekend zijn, geeft een aardig beeld van de verschuivingen (zie tabel 2). Allereerst moet hier bij worden aangetekend, dat het beeld niet helemaal compleet is, want er waren mensen die soms naast hun hoofdberoep een andere bijverdienste hadden, die niet in de lijst voorkomt. Degenen op de lijst van 1890 hadden er vaak ook nog een boerenbedrijfje bij. Opvallend is dat de middenstand zich terugtrok van de Meentweg (Mw) en dat de groei langs de Laarderweg (Lw) plaats vond. Een kleine uitbreiding vond plaats bij de nieuwe Rijksweg en Heidehoek (Rw Hh), waar overigens twee Horeca-ondernemers een nevenvestiging bedreven.

Ook komt de industrialisatie en de technologische vernieuwing tot uiting. De leerlooier verdween en de molenaar ging over op graanhandel. Beurtschipper Van IJken ging over op autovervoer, maar liet af en toe het schip nog varen. De wagenmaker was er nog net om de houten boerenwagens te repareren, terwijl er ooit twee waren geweest. Rijtuigen werden er in 1938 niet meer gemaakt. Garagebedrijven en fietsenzaken kwamen in zijn plaats. De stalhouder maakte plaats voor taxi- en autoverhuur.

De 'voedseldetailhandel' breidde zich uit langs de Laarderweg. Een 'buurtwinkelcentrum' avant la lettre ontstond op de driesprong Molenweg-

Tabel 2: Overzicht gebaseerd op de lijsten van middenstanders van 1890 en 1938 in het boek Van Balwinkeltjes tot Minnehof. Lw = Laarderweg zijwegen Molenweg, Streefoordlaan en Nieuweweg; Mw = Meentweg; Wd Bu = Wakkerendijk Eemnes-Buiten; Wd Bi = idem E.-Binnen; Rw Hh = Rijksweg en Heidehoek, i.c. Heidelaan en Goyegracht-Zuid. Enkele toevoegingen zijn gemaakt: 2 nevenvestigingen van caféhouders bij Horeca 1938 Rw Hh en een Stalhouder

Middenstand Eemnes	1890					1938				
	Lw	Mw	Wd Bu	Wd Bi	To-taal	Lw	Wd Bu	Wd Bi	Rw Hh	To-taal
Bouw gerelateerd	2	2	9	1	14	12	2	2		16
<i>Bouwaannemer</i>	1	1	7	1	10	5	2			7
<i>Huisschilder</i>	1	1	1		3	5				5
<i>Rietdekker</i>			1		1	2		2		4
Ambachten	2		4	3	9	4	5	1		10
<i>Smid</i>	1		2	1	4	2	2			4
<i>Schoenmaker</i>			1	1	2	1				1
<i>Klompemaker</i>							1	1		2
<i>Kleermaker</i>	1			1	2		1			1
<i>Kapper</i>						1	1			2
<i>Leerlooier</i>			1		1					0
Voedseldetailhandel	2		5	4	11	13	4	4		21
<i>Bakker</i>			4	2	6	1	3	2		6
<i>Kruidenier</i>	1		1	2	4	5	1	1		7
<i>Melkhandel</i>						4				4
<i>Groentehandel</i>						1		1		2
<i>Slager / Poelier</i>	1				1	2				2
Horeca		3	5	3	11	2	2	1	4	6
Overige detailhandel	1		4		5	6	3	2		11
<i>Winkelier</i>			3		3	2		2		4
<i>Manufacturier</i>			1		1		1			1
<i>Verzekeringsagent</i>						1				1
<i>Antiquair</i>							1			1
<i>Brandstoffenhandel</i>						2				2
<i>Molenaar</i>	1				1					
<i>Graanhandel, fourage</i>						1	1			2
Vervoer gerelateerd			2	1	3	4	2	1	1	8
<i>Beurtschipper/Expeditie</i>			1		1		1			1
<i>Stalhouder</i>				1	1					
<i>Taxi en autoverhuur</i>						2				2
<i>Wagenmaker</i>			1		1	1				1
<i>Garagebedrijf e.d.</i>						1			1	2
<i>Rijwielhandelaar e.d.</i>							1	1		2
Totalen	7	5	29	12	53	41	18	11	2	72

Laarderweg met bakker Van de Kuinder, slager Perier en kruidenier Manten (Spar). De meeste detailhandelaren hadden ook klandizie buiten Eemnes en een aantal ventte uit in omliggende plaatsen. Er was zelfs een kruidenier die helemaal naar Bunschoten reed. Bakkers, groente- en melkhandelaren hadden wijken tot in Hilversum. Evengoed kwamen venters uit omliggende plaatsen aan de deur in Eemnes, in concurrentie of als aanvulling, zoals de Huizer kaas- en bokkingventers. Dat de kleermaker klandizie verloor aan de confectie-industrie is te begrijpen. De komst van twee klompenmakers ten koste van een schoenmaker lijkt tegendraads, maar moet vermoedelijk gezien worden in het licht van de uitwisseling met de omgeving. Klompen werden er evengoed gebruikt in 1890. De turf werd ook al in 1890 aangevoerd door turfschippers van buiten, die zich later in Eemnes vestigden. Men zou verwachten dat riet gedekte daken verdwenen, maar in Het Gooi zijn verscheidene villa's uit de eerste helft van de 20^e eeuw ermee gedekt. De gebroeders Van der Pol en de gebroeders Jongerden vonden Eemnes waarschijnlijk een aantrekkelijke uitvalsbasis, terwijl in Eemnes ook altijd al veel rieten daken waren. Goedkopere vestigingskosten in Eemnes, om vandaar uit Het Gooi te bedienen naast Eemnesser klandizie, zullen bij veel ondernemers een rol hebben gespeeld. Winkels langs de Laarderweg lagen ook niet al te ver van Laren om klanten te trekken. Versneld vervoer met de autodienst van Van Ijken maakte het mogelijk bestellingen uit Amsterdam nog dezelfde dag in huis te hebben voor aflevering aan de klant.

Concluderend: de groei van Het Gooi en Baarn veroorzaakte voor Eemnessers werkgelegenheid en afzetmogelijkheden. De versnelling van vervoersmogelijkheden, voor velen vooral de fiets, maakte het aantrekkelijker om in Eemnes te blijven wonen of zich te vestigen als forens of kleine middenstander. Dit vergrootte ook de afzetmogelijkheden voor de Eemnesser middenstand.

SOCIALE ONTWIKKELINGEN

De vijfde deelvraag luidt eender als de voorgaande betreffende de economische ontwikkeling. Om de Eemnesser situatie te begrijpen moet men kennis nemen van de kerkelijke gezindten. In 1840 was 61% van de Eemnesser bevolking van 1396 inwoners rooms-katholiek tegen 39% nederlands hervormd. In 1899 (1275 inw.) was dat verschoven naar resp. 54% en 42%, plus 4% overige protestanten. In 1930 (1875 inw.) werd dat resp. 52% en 39% met 5% overige protestanten en 4% onkerkelijken. De overige protestanten waren voor driekwart afgescheiden gerefor-

Melkboer Piet Schouten van Wakkerendijk 208 in 1907 met zijn hondenkar voor de boerderij Wakkerendijk 178 (coll. Henk van Hees).

V.l.n.r.: Grietje van Dijk-van den Berg (1866-1950), Piet Schouten (1864-1924), de latere postbode Jaap van Dijk (1897-1981) en Piets broer Gijs Schouten (1865-1919).

meerden die in Laren en Baarn kerkten. Na de perikelen rond de Doleantie (1886) verkozen de beide Eemnesser hervormde gemeenten de orthodox georiënteerde 'Gereformeerde Bond tot verbreiding van de Waarheid in de Nederlands Hervormde Kerk' (initiatief 1906).

Ondanks de doorgaande straatweg door Eemnes bleef, volgens Sleumer, Eemnes tot omstreeks 1900 een gesloten en in zichzelf gekeerde gemeenschap. Burgemeester Rutgers van Rozenburg zou bij zijn aantreden in 1907 gezegd zijn dat Eemnes '100 jaar ten achter was', wat wel wat overdreven zou zijn geweest, maar men was in elk geval ingeslapen. 'Op elk gebied heerschte groote achterstand.' De veelal van buiten komende bevolking aan de Laarderweg was onafhankelijker en deze groep 'import' vermengde zich niet met de autochtone Eemnessers. De autochtone Eemnesser bevolking was volgens Sleumer – in 1940 – conservatief met een afwijzing van 'de "moderne" levensstijl van Het Gooi'.

De kerk speelde tot midden 20^e eeuw een belangrijke rol in Eemnes. Hier de eerste heilige mis van pater W.B. (Wim) Eggenkamp op 3 september 1939 in de katholieke kerk. Van de circa 170 aanwezige vrouwen droegen er 32 streekdracht, waarvan 22 de Gooise staartkap, 4 de verouderde vierkante muts, 4 de eenvoudige ronde muts en 2 de (Veluwe) cornetmuts (coll. P. van Hofslot).

Een analyse van de geboorteplaatsen van gezinshoofden en hun echtgenotes in de periode 1850-1860 toont aan dat het met de geslotenheid wat genuanceerder ligt. In Eemnes-Buiten kwam 33% van de huwelijkspartners van buiten Eemnes, in Eemnes-Binnen heel opmerkelijk 54%. Een gedeelte van Baarn hoorde overigens kerkelijk bij Eemnes-Binnen. Het betreft ook personen die beiden of samen van buiten kwamen. Hiermee is gelogenstraft dat Eemnes een gesloten gemeenschap was. De migratie was uiteraard vooral vanuit dichtbij gelegen gemeenten. Ruim 30% van de migranten kwam uit Baarn, Soest en Hoogland. Vanuit de actieve Werkgroep Genealogie van de Historische Kring Eemnes is bekend dat er een ijverig huwelijksverkeer was tussen welgestelde katholieke boerenfamilies in Eemnes, Soest en Hoogland. Ca. 70% van de migratie was vooral gericht langs een zuid-oost-noordwest georiënteerde as, die samenvalt met drie kenmerken: a) de voersas Veluwe-Amersfoort-Amsterdam, b) de oostflank van de Utrechtse Heuvel-

rug en c) een band van gemeenten met een hoog percentage rooms-katholieken (Hoogland, Soest, Laren, Blaricum, Weespercarspel, Bussum, Weesp). De relaties haaks op deze as zijn met ca. 25% veel geringer. Hoewel de afstand betrekkelijk gering is, was de migratie vanuit Hilversum (ca. 2%) en de Vechtstreek (nihil) verwaarloosbaar. Het gaat dan vooral om de stad Utrecht en naaste omgeving (ca. 12%) en verspreid gelegen plaatsen verder in Utrecht en Zuid-Holland (ca. 8%), maar ook enkele schippersfamilies uit de kop van Overijssel (ca. 2%). De Zuiderzee en de Vechtplassen vormden natuurlijk een barrière. Ik denk dat de aard van het boerenbedrijf, gemengd bedrijf op de zandige oostelijke vloeihelling van de Utrechtse heuvelrug met weiden en hooilanden in het stroomdal, een belangrijke factor is geweest voor een gelijkgestemde gemeenschap met dezelfde ervaringswereld. Deze reikte over de gemeentegrenzen heen. Huwelijksmigratie vanuit opkomende industrialiserende plaatsen als Hilversum lag dan ook al in 1850-1860 minder voor de hand. Nog in 1971 heb ik de opmerking gehoord van een van oorsprong Larense in Hilversum, die met haar man een woning kon krijgen in Eemnes: 'Ik ga niet naar dat boerengat.' Het gebeurde wel en in die tijd veranderde er veel in Eemnes.

Veranderingen

Het zelfgekozen betrekkelijke isolement werd doorbroken met de veranderingen na omstreeks 1880. Deels had dat te maken met de groei van Het Gooi, waardoor economische betrekkingen werden aangegaan, deels met de komst van verzuilde organisaties. Uitvliegende jonge mensen zagen hoe men elders anders leefde, in Het Gooi of in de stad. Ook elite van elders droeg vooral daartoe bij, zoals voorgangers in de kerk, burgemeesters en artsen.

Kenmerkend voorbeeld hiervan is wel dat de streekdracht – Eemnes had geen specifiek eigen dracht – van de vrouwen veranderde. Terwijl hun (katholieke) moeders vasthielden aan de typische dracht bij de zogenaamde 'vierkante muts' met oorijzer en bijbehorende sieraden, kochten de dochters 'modejurken' in de winkel. Zij droegen daarbij dan de 'Gooise staartkap', ook met oorijzer en sieraden. Deze staartkap was overigens niet gebonden aan een geloofsrichting, maar had verwantschap met (West-)Friese kappen. Hier komt dus ook een – zij het traditionele – invloed uit Het Gooi naar voren. Het gebied van de katholieke dracht met de vierkante muts valt opmerkelijk genoeg samen met de as Hoogland, Soest, Laren/Blaricum, Bussum, Weespercarspel (Ankeveen).

Het – van buiten komende – streven tot maatschappelijke ontwikkeling en verbetering van de positie van boeren en arbeiders leidde tot het oprichten van verzuil-

Een deel van de optocht met versierde sjezen, paarden en fietsen bij de ingang van de Kerkstraat ter gelegenheid van de Onafhankelijkheidsfeesten in 1913 (coll. familie Hoogland). De fiets was al aardig gemeengoed geworden en de streekdracht was nog volop in gebruik.

de standsorganisaties. Opvallend is dat in Eemnes vaak de rooms-katholieke kerk, met name door de van buiten komende pastoors en kapelaans, het eerste initiatief nam. Dan pas volgden de hervormden. Het eerst kwam in 1875 de katholieke kleuter-, naai en breischool van de zusters Franciscanessen van Heythuysen, en in 1882 de School met den Bijbel op initiatief van ds. Doornveld. Belangrijk was de oprichting van de lokale afdelingen van de katholieke Boerenbond (1897; later ABTB), met de CBTB als pendant (1918). Vanuit de Boerenbond ontstond de Eemnesser Boerenleenbank (1904), die overigens later voor beide gezindten open kwam te staan, maar alleen nog voor boeren. Het initiatief tot een algemene kruisvereniging in 1920 leidde al snel tot een splitsing in 1929; het was toch te complex met een katholieke zuster – één van de zusters uit het klooster – aan het hervormde ziekbed. Ook de arbeiders verenigden zich in verzuilde organisaties, de R.K. Werkliedenvereniging “Sint Joseph” (1915), die in 1916 een eigen spaarbank oprichtte, en de Christelijk-Nationale Bouwarbeidersbond (1916).

Voortgezet onderwijs

Er was uiteraard in Eemnes nooit voortgezet onderwijs, zodat tot nu toe Eemnessers waren en zijn aangewezen op die voorzieningen in omliggende gemeenten. Die ontstonden in toenemende mate na 1900. Nog in 1940 ontmoette Sleumer een defaitistische houding ten aanzien van het nut van voortgezet onderwijs. Zowel onder boeren als arbeiders kwam hij regelmatig de houding tegen dat onderwijs niet nodig was en de kinderen maar beter direct na de lagere school aan het werk konden om bij te dragen aan het gezinsinkomen.

Sleumer komt op dit punt nogal negatief over, zonder statistiek van kinderen die voortgezet onderwijs hebben gevolgd of volgden tijdens zijn onderzoek. De nadruk lijkt meer te liggen op het lege deel van het glas, dan het gevulde gedeelte. Eemnes was in grote lijnen niet veel anders dan veel andere plattelandsgemeenten in die tijd. Wat betreft voortgezet onderwijs zijn er een paar voorbeelden aan te halen die één en ander een gezicht geven. Begin 1900 pleitte het schoolhoofd bij de kleine boeren en ouders van C. Hoogeboom om hem naar de middelbare school in Amersfoort te sturen. Dat gebeurde en later werd hij aannemer in Laren. Gerard Stoutenburg en Gerard Staal gingen in de jaren twintig en dertig naar de middelbare school in Hilversum, waar het katholieke middelbaar onderwijs van de grond was gekomen. Zij waren kinderen uit het milieu van bemiddelde boeren, resp. kleine middenstand.

De landbouwwintercursus bracht de ontwikkeling van de boerenzonen op een hoger peil. Voor meisjes en vrouwen waren er knip- en naaicursussen. Dit was dan ook de enige vorm van 'voortgezet onderwijs' in Eemnes, als men daar al van mag spreken. Verscheidene jongens gingen naar de 'ambachtsschool' in Hilversum om een vak te leren.

CULTURELE ONTWIKKELINGEN

Er was weinig vertier in Eemnes, buiten de zeer bescheiden kermis eind oktober en de volksfeesten in september, of het potje kaarten of biljarten in de kroeg. In het kielzog van de standsorganisaties, maar ook als onderdeel van de kerkelijke organisaties, ontstonden verenigingen die tot doel hadden de algemene ontwikkeling te bevorderen en de mensen uit de kroeg te houden, zowel voor de jeugd als de volwassenen. Toneelverenigingen en koren maakten daar deel van uit, met dien verstande dat toneel een rooms-katholieke aangelegenheid was, die absoluut verboden was bij de hervormden. Bij de hervormden lag de nadruk vooral op bijbel-

Goyergracht-Noord met de grenssloot van 1536 ernaast, die een meer dan symbolische scheiding markeert tussen Eemnes en Blaricum, dan wel Eemland en Het Gooi (foto auteur, januari 2013).

studie en ontwikkeling ‘ter ere van God’ – denk aan het gemengde koor “Excelsior”, terwijl vanuit de katholieke kerk een sterke drang tot maatschappelijke ontwikkeling speelde.

Om de jaarlijkse volksfeesten luister bij te zetten, te beginnen met het Onafhankelijkheidsfeest in 1913, werd muziekkorps “de Eendracht” opgericht. Na een moeilijk bestaan en de organisatie van twee grote concoursen in Eemnes in 1928 en 1931, ging het daarna binnen een paar jaar ter ziele. In 1936 kwam er een opvolger onder de naam “Eemnes”. Caf baas Van Wegen van “Eemland”, die ook wielrenwedstrijden organiseerde, hield dansavonden op zondagavond, maar de Eemnesser jeugd zou er geen gebruik van maken wegens de sociale controle. Zij gingen in de omgeving dansen en Van Wegen kreeg bezoek van buiten om dezelfde

reden. Iedereen blij. Voor hogere 'culturele consumptie' waren Eemnessers aangewezen op de grotere plaatsen en steden, als daar al belangstelling voor was. Dit alles heeft weinig te maken met de ontwikkeling van de infrastructuur of de demografische omstandigheden in Eemnes. Deze maatschappelijke en culturele ontwikkelingen zijn een afgeleide van de algemene maatschappelijke ontwikkelingen in het land, waarbij de meerdere en vergemakkelijkte communicatie met de buitenwereld wel een rol spelen. De sociale en culturele ontwikkeling in Eemnes bevoogde zich mee in de dezelfde trant als in vele andere plattelandsdorpen, zij het dat er accentverschillen waren.

ALGEMENE CONCLUSIE

Hoewel er een rijksstraatweg door Eemnes liep sinds 1817 heeft het dorp daar nauwelijks van geprofiteerd. De ligging aan een spoorweg was lange tijd een voorwaarde voor vestiging van bedrijvigheid. Eemnes lag te afgelegen. Op de valreep van de beschreven periode ontstond langs de Eem een industrie met toevoer van grondstoffen over water.

Indirect heeft Eemnes wel geprofiteerd van de aanleg van de Oosterspoorweg (1872), doordat hij vestiging in Het Gooi en Baarn voor stedelingen en bedrijven aantrekkelijk maakte. Dit proces versnelde sinds omstreeks 1890 en het veroorzaakte werkgelegenheid voor Eemnessers op verschillende wijzen, te weten: a) boeren die zuivel konden afzetten, b) werk in de groeiende industrie, c) bouwbedrijven met daaraan verbonden arbeiders, d) dienstverlening in de vorm van huishoudelijke hulp en tuinaanleg en -onderhoud, e) vestiging van kleine middenstand, die ook de omgeving bediende. Dit alles kwam tot uiting in groei van de bevolking en uitbreiding van het woningenbestand en kleine middenstand langs de Laarderweg en enkele zijwegen daarvan na ca. 1890, maar vooral sinds 1920.

De aanleg van de snelweg Amsterdam-Hoevelaken in 1929 door de zuidwestpunt van Eemnes leidde tot een particulier initiatief voor de aanleg van een woonwijk langs en bij deze weg. Door beleid tegen excentrische uitbreidingen en voor het behoud van het agrarische karakter als weidegemeente is het plan niet doorgegaan. Wel is, om de economische positie van de boerenstand te verbeteren, tussen 1935 en 1940 een ruilverkaveling gerealiseerd met ontsluiting van de Eempolder door een netwerk van landbouwwegen. Dit leidde toen, afgezien van welkome lokale werkgelegenheid gedurende die tijd, (nog) niet tot uitbreiding van de bebouwing of verplaatsing van boerderijen.

Hoe men het ook wendt of keert, en of ‘echte Eemnessers’ het graag zo zien of niet, Eemnes bleek in de eerste helft van de 20e eeuw een randgemeente van Het Gooi te worden. Dat is het sindsdien alleen maar meer geworden met de groeiende ‘import’. Met de BEL-samenwerking, de ambtelijke samenwerking met de Noord-Hollandse gemeenten Blaricum en Laren, staat Eemnes met één been in Het Gooi.

In zekere zin lijken de ‘echte Eemnessers’ op de Huizers, die zich afzetten tegen de (andere) Gooiers, maar er toch wel graag hun vis en kaas verkochten. Een provinciegrens met een brede sloot en stoere Leeuwenpalen scheidt ons nog van Het Gooi, waarvan ik nooit het gevoel heb gehad dat het echt bij Noord-Holland hoort, maar eerder bij Utrecht past. Had de bisschop van Utrecht omstreeks 1250 maar geluisterd naar het hulpgeween van de Vrouwen van Elten, tegen die opdringerige Hollanders ...

BRONNEN

W. van Ijken, uitgewerkt overzicht van gezinshoofden met partners volgens Bevolkingsregister van Eemnes 1850-1860 (Oud Archief Gemeente Eemnes, Archief Eemland, toeg. BNR 1005), aanwezig bij Historische Kring Eemnes.

LITERATUUR

- L. van Eijle en A. Klap, *De verdwenen streekdrachten van Eem tot Vecht – ‘Mooi van lijn en kleur’*, Naarden/Laren 2008.
- J. Groeneveld, ‘Infrastructuur en ontwikkeling van Eemnes 1815-1940’, in *Historische Kring Eemnes* 34 (2012), delen 1 t/m 4, resp. p. 51-71, p. 100-119, p. 194-212, p. 223-243.
- J. Groeneveld, ‘Venster 16 – Verzuiling en ontzuiling in Eemnes, 1850-1950’, in J. Out e.a. (red.), *Historische Canon van Eemnes*, Eemnes 2011, p.111-117.
- H. van Hees, *Van ballenwinkeltjes tot Minnehof – De Eemnesser middenstand sinds 1890*, Eemnes 2012.
- R. Kraefft, ‘Venster 23 – Eemnes, zelfstandige BEL-gemeente’, in *Historische Canon van Eemnes*, p.162-168.
- J. Out, ‘Venster 15 – Protestanten: van orthodox tot vrijzinnig, 1813-2010’, in *Historische Canon van Eemnes*, p. 104-110.
- R. van der Schaaf, ‘Vensters 21 – Naar een andere veehouderij, 1930-2010’, in *Historische Canon van Eemnes*, p. 148-154.

W. Sleumer Tzn, *Eemnes – randgemeente van het Gooi, onderzoek naar de levensomstandigheden der bevolking van plattelandsgemeenten, in opdracht van de Stichting Maatschappelijk werk ten plattelande*, Amsterdam 1950 (op basis van onderzoek in 1940).

Noten

1. De afwijkende jaartallen in de beginperiode in grafiek 1 (1833 i.p.v. 1822 en 1830) zijn een gevolg van het enigszins afwijkende bronbestand voor de drie genoemde gemeente, waar in Deel 3 voor het onderzoek naar Eemnes de getallen nader zijn onderzocht en geverifieerd.
2. Sleumer, p. 124: 98 'zelfstandigen in de landbouw' in 1939; Van der Schaaf (Canon), p. 148: ongeveer 95 'boeren met melkvee' in 1930.
3. Van Ijken, gezinshoofden en partners; telling van beroep landbouwer, boer, veehouder e.d. (m/v): 66 in Eemnes-Buiten, 19 in Eemnes-Binnen.
4. Sleumer, p. 50.
5. Sleumer, p. 70.
6. Sleumer, p. 71 en tabel F (bijlage).
7. Sleumer, p. 48.
8. Sleumer, p. 48.
9. P. van Druenen, *Een-begeerlijk-product – De geschiedenis van Melkunie Holland en haar voorgangers*, p. 107, zie: http://www.zuivelhistorienederland.nl/wp_pdf/1991_Een-begeerlijk-product_2011-07-25.pdf. Laarder Courant 18 april 1947, handhaving van verbod uit 1943 m.b.t. combinatie van melkveehouderij en melkverkoop.
10. Van Hees 2012, resp. p. 13 (1890) en p. 24-25 (1938).
11. Volkstellingen 1840, 1899 en 1930; zie volkstellingen.nl.
12. Out, Canon, p. 108.
13. Sleumer p. 49, 149 en 160.
14. Niet gepubliceerde analyse van bevolkingsregister 1850-1860 door auteur; lijst van gezinshoofden en partner opgesteld door W. van Ijken ten behoeve van genealogische onderzoek, in bezit van HKE.
15. Van Eijle en Klap, p. 18-19, p. 30-51.
16. Groeneveld, Canon, p. 111-116.
17. Sleumer p. 53.
18. Aanvullende opmerkingen van Henk van Hees op grond van gesprekken met oude Eemnessers.
19. Sleumer, p. 56.
20. Groeneveld, Canon, p.116-117
21. Uit lopend onderzoek door auteur naar '100 Jaar feest in Eemnes', waarover later dit jaar zal worden gepubliceerd.
22. Kraefft, Canon, p.162-168

Jubileum Eemnesser Carnavalsvereniging De Sliertjes

JAN DELFGOU

Carnavalsvierders hechten aan het getal 11 bijzondere waarde. Zo heeft Prins Carnaval altijd een groep van 11 naaste medewerkers, de Raad van Elf en zo is vorig jaar, op de elfde dag van de elfde maand (11 november), om 11 uur 11 's avonds het vierenveertigste jaar van het bestaan van de Eemnesser Carnavalsvereniging De Sliertjes ingeluid. Aan dat

jubileum van 4x11 jaar wilde ook de Historische Kring Eemnes extra aandacht besteden met een tentoonstelling in de Oudheidkamer, die nog tot en met Koninginnedag, op 30 april, is te bezichtigen. Ook wilde het bestuur van de HKE ter gelegenheid van dat jubileum een artikel in het kwartaalboekje geplaatst hebben en werd ik gevraagd dat te verzorgen.

Nu heb ik weinig tot geen affiniteit met het carnaval en is mijn actieve deelname aan die festiviteiten beperkt gebleven tot het bezoeken van het straatcarnaval van Den Bosch, waar ik zestig jaar geleden studeerde en door vrienden werd ingewijd. Overigens met de allerplezierigste herinneringen. En wat mij daarvan vooral is bijgebleven, is dat mijn tot dinsdagavond laat feestvierende en bierdrinkende studievrienden de volgende ochtend, op Aswoensdag, de eerste dag van de vasten, na

een vroeg kerkbezoek, met een askruisje op hun voorhoofd, weer op tijd in de les waren.

Daar aan denkend wilde ik wel eens weten hoe het carnaval vieren in Eemnes nu wordt beleefd en ik had daarvoor een interview met vijf Slierten, die tijdens de 44 jaren binnen de organisatie, elk hun eigen rol hebben gespeeld.

De eerste was **ARNOLD RAVEN**.

Arnold, een zoon van kruidenier Hendrik Raven en Neeltje Raven-van 't Klooster (indertijd Wakkerendijk 11A), was eerder, als lid van de Raad van Elf van de Carnavalsvereniging "De Geitenbreiers" uit Laren, naar eigen

zeggen besmet geraakt door het carnavalsvirus en heeft toen in Eemnes, samen met nog een aantal liefhebbers ook een carnavalsvereniging opgericht. Het toeval wilde dat in die periode, 1970, de Bouw- en Grondmaatschappij van PHILIPS Eindhoven, De Nieuwe Erven, een serie woningen in Eemnes bouwde en dat daarvoor als bouwkundig opzichter de Brabander Jan Rooijackers was aangesteld. En die wilde voor de nieuw opgerichte vereniging, De Sliertjes, in 1970, wel als eerste de rol van Prins Carnaval vervullen. En met die zekerheid kon men toen op pad gaan om ook een Raad van Elf te formeren. Naast Arnold zelf werden dat Gijs Hilhorst, Kees Koot, Gerard Hoogland, Frans van Valkengoed, Co van Oostrum, Gert Hagen, Jan Perier, Gerard Wortel, Jan Manten en Ad van Eert. Jan Rooijackers werd ook de eerste voorzitter, Arnold Raven werd secretaris en Ad van Eert, ook een geboren Brabander werd penningmeester.

In ons gesprek verwijst Arnold ook naar de EJOKA, de vereniging van Eemnesser Jonge Katholieken waarvan de leden al op jonge leeftijd ervaring opdeden in het organiseren van evenementen en daarvoor verantwoordelijkheid leerden dragen. Samen met Gijs Hilhorst was hij daar jeugdleader. De toenmalige voorzitter van die jongerenvereniging was Toon Wortel, de wagenmaker, die de naam De Sliertjes bedacht. Alles bij elkaar veel mankracht om carnavalsavonden te organiseren, die toen nog gehouden werden in de zalen van Hotel-Café Eemland aan de Laarderweg.

Arnold Raven.

Gerard Hoogland.

Al direct werd er ook kindercarnaval georganiseerd en kregen bovendien de ouderen veel aandacht. Daarbij speelden het toenmalige café van Dirk van der Wardt in de Kerkstraat en het eveneens toenmalige R.K. Verenigingsgebouw een belangrijke rol. Ook voor de kinderen werd enige jaren kindercarnaval georganiseerd in de Oude Molen aan de Molenweg, destijds de tapijthall van Bertus van den Brink, die De Sliertjes gastvrij ontving.

Om vroegere Prinsen en oud-leden van de Raad van Elf meer bij de vereniging betrokken te houden, is op enig moment de OERRAAD ingesteld.

Samenvattend kan gesteld worden dat al vanaf het begin een hechte basis is gevormd, die het, als aangetoond, al vierenzeventig jaar heeft volgehouden. De mensen van het eerste uur mogen daar met trots op terugkijken.

Voorts had ik een gesprek met **GERARD**

HOOGLAND, ook een man van het eerste uur en vooral actief gedurende de eerste periode van elf jaar, van 1970 tot 1981. Hij herinnert zich nog goed hoe de eerste Raad van Elf met heel veel zorg werd samengesteld en dat daarin niet alleen rooms-katholieke mensen maar ook een aantal protestanten zitting namen. Carnaval werd toen al veel meer gevierd om het feestvieren zelf dan tegen de achtergrond van een komende voorgeschreven periode van vasten. Doordat de vereniging slechts een paar maanden voor carnaval was opgericht, was er betrekkelijk weinig tijd maar kwam de organisatie daarna, met een heel nieuw jaar voor zich tot volle bloei en kon gebouwd worden aan een echte vereniging. Er kwamen ook vier dansmariekes de feesten opfleuren.

De heer Hoogland, die daar met heel veel plezier deelgenoot van is geweest, laat niet na er op te wijzen hoe binnen een zeer homogene groep werd samengewerkt. Het was een echte vriendenclub. Zelf is hij vanuit de Raad van Elf twee maal, in

Jan Peter Hofstee.

1971 en 1980, als Gradus I gekozen als Prins Carnaval en hij was ook nog een aantal jaren voorzitter. Hij vindt het daarbij fantastisch dat er nog steeds mensen bereid zijn het voort te zetten. In de toch drastisch veranderde maatschappij met zoveel meer mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding blijkt het nog steeds een eer te zijn hiervoor gevraagd te worden.

De nu 53-jarige **JAN PETER HOFSTEE** is in het bijzonder een man uit de tweede periode (1981-1992). Als lid van de Raad van Elf werd hij in 1987 als Jean Pierre I de nieuwe Prins Carnaval. Hij woonde in Laren maar kwam door zijn vriendschap met Rob Koot (Peugeot) uit Eemnes tot het besef dat daar meer te beleven was. Door het autobedrijf van Robs vader kwam hij meer in aanraking met auto's en werd er veel met brommers geëxperimenteerd. In Eemnes werd hij lid van de EJOKA en later

ook lid van de KPJ waar hij vertrouwd werd met het organiseren van alle mogelijke evenementen. Een bijzondere leerschool. Hij kreeg ook oog op de zuster van Rob, Helma, waar hij mee trouwde en in Eemnes ging wonen. Toen hij later de schoenenwinkel van zijn vader overnam, zijn ze in Laren bij de zaak gaan wonen. Nog in zijn tijd had het lidmaatschap van de Raad van Elf een zekere status. Het was een eer. Dat is in de loop van de tijd wel wat afgezwakt. Maar hij heeft er naar gestreefd de statuten en reglementen van de vereniging steeds in ere te houden. Ook het officieel voorlezen van proclamaties moet volgens hem voortduren. In zijn actieve periode is men ook voorzichtig begonnen met het uitgeven van een carnavalskrantje.

De festiviteiten rond de carnavalsvieringen werden vanaf het begin altijd gehouden in de zalen van Eemland. Met het feest van Jan Peter rond zijn benoeming tot Prins in 1987 besloot men in het vervolg naar De Deel van Frans van Valkengoed

PRINSEN GALERIJ 1970-2013

1	Jean I	1970	Jan Rooijackers †	23	Bert I	1992	Bert Noy
2	Gradus I	1971	Gerard Hoogland	24	Ricardo I	1993	Richard de Wit
3	Nelis I	1972	Kees Koot †	25	Bert II	1994	Bert Hoogeboom
4	Edward I	1973	Ed Loman	26	Frank I	1995	Frank Bakker
5	Gijbert	1974	Gijs Hilhorst †	27	Marcello I	1996	Marcel Rigter
6	Francesco I	1975	Frans van Valkengoed	28	Karel I	1997	Kees van der Wardt
7	Kobus I	1976	Ko van Oostrum	29	Bertus I	1998	Bert Hilhorst
8	Ger I	1977	Ger Nap	30	Marcus I	1999	Marc Fokker
9	Teus I	1978	Ton van der Wardt	31	Antonio I	2000	John Jongerius
10	Gijbert I	1978	Gijs Hilhorst †	32	Norbertus I	2001	Norbert Lokker
11	Gradus I	1980	Gerard Hoogland	33	Jacobus I	2002	Jaap Reijs †
12	Daniël I	1981	Daan van 't Klooster	34	Bertus I	2003	Bert Hilhorst
13	Theodorus I	1982	Theo Rigter	35	Richardus I	2004	Richard Groenestein
14	Gradus II	1983	Gerard Bisschop	36	Robertus I	2005	Ron Eggenkamp
15	Franz I	1984	Frans Koot †	37	Everardus I	2006	Evert Overeem
16	Gijsbert I	1985	Gijs Schuilenburg †	38	Martinus I	2007	Martijn Out
17	Charles I	1986	Charles Bout	39	Jacobus I	2008	Jaap Reijs †
18	Jean Pierre I	1987	Jan Peter Hofstee	40	Leonardo	2009	Leo Fennema
19	Teus I	1988	Theo Makker	41	Petrus	2010	Peter Eek
20	Franz I	1989	Frans Koot †	42	Insanus I	2011	Tommy Jongerius
21	Karel I	1990	Kees van der Wardt	43	Everardus	2012	Evert Overeem
22	Adrianus I	1991	Arie van 't Klooster	44	Adrianus II	2013	Arie-Jan van den Boom

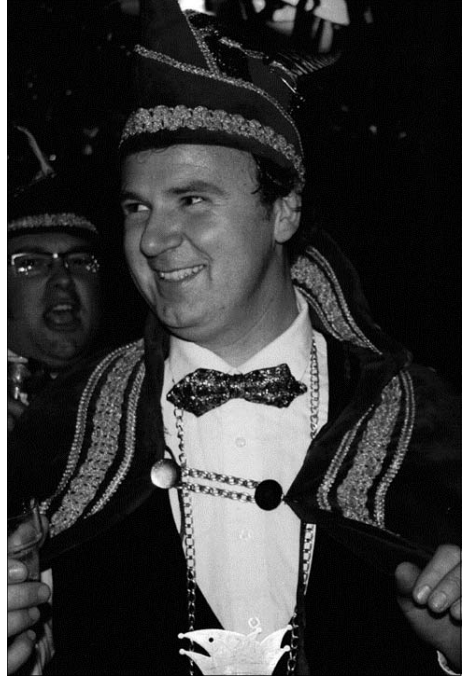
te gaan. Hoewel daar in in het begin wat bezwaren tegen waren, bleek dat later toch echt een schot in de roos. Met de geweldige ondersteuning van Frans, zowel bij de opbouw als bij de afbraak, kostte een dergelijke viering de vereniging toen slechts Hfl.111,11. Frans was ook zakelijk blij met de omzet. En tot op de dag van vandaag wordt daar carnaval gevierd.

Ook had ik een uitermate plezierig contact met **BERT HILHORST** die, wat zijn betekenis voor de vereniging betreft, een man is uit de derde periode (1992–2003). Deze pure Eemnesser begon zijn leven vijftig jaar geleden aan de Wakkerendijk, op nummer 162, waar nu het bedrijf van Frans en Carolien van Valkengoed, De Deel, is gevestigd. Hij woont daar nu al weer enige jaren naast op nummer 160. Het carnavalsgebeuren kan hem dus niet ontgaan. Hij heeft vanaf 1988 in de Raad

Bert Hilhorst.

Arie-Jan van den Boom.

van Elf gezeten en werd in 1998 en in 2003 (begin vierde periode) gekozen als Prins Bertus I. Daarbij was hij ook nog gedurende 11 jaar voorzitter van de vereniging. Hij bevestigt, wat ook anderen al hebben gemeld, dat carnaval vieren veel minder een voorbereiding op de vastenperiode is geworden en dat het plezier in de organisatie en het uitvoeren daarvan absoluut de boventoon voeren.

ARIE-JAN VAN DEN BOOM, waarmee ik als laatste een gesprek had, mag als Prins Adrianus II de vierde periode (2003-2013) afsluiten. De 35-jarige Prins is wel in het ziekenhuis in Laren geboren maar verder een echte Eemnesser. Hij is ook als zelfstandig ondernemer in Eemnes gevestigd. Op mijn desbetreffende vraag wat zijn affiniteit met carnaval is, blijkt dat in hoofdzaak te zijn het graag organiseren van een feest. Wat voor een ander over hebben, samen met anderen aan iets bou-

Opening tentoonstelling.

wen, en schik met elkaar hebben. En wat al eerder ook bij anderen was te beluisteren: hij is in zijn jeugd lid geweest van de KPJ. Hij was daarvan o.a. zes jaar voorzitter. Je komt ze in Eemnes geregeld tegen. Het zijn de doeners, altijd bereid om de handen uit de mouwen te steken. Uiteraard was Arie-Jan al eerder lid van de Raad van Elf. Wat ik ook van anderen had gehoord is dat de belangstelling toch wel terugloopt, wat zich ook uit in een verminderd ledental. Hij vindt dat niet zo vreemd. Een veranderende maatschappij met meer vervlakking en minder persoonlijke aandacht voor elkaar is daaraan zeker debet.

Inmiddels heeft carnavalsvereniging De Sliertjes zich zeker een niet meer weg te denken vaste plaats onder de Eemnesser verenigingen verworven. Ik voel me er zelfs al wat meer bij betrokken. En ik wil alle carnavalsvierders dan ook van harte begroeten met een driewerf ALAAF.

WIE HELPT ONS AAN INFORMATIE EN FOTO'S?

Paden tussen het Vierkante Bosje en de Gooijersgracht

Voordat de A27 werd aangelegd, lag er tussen de Algemene Begraafplaats aan de Laarderweg en de grens met Laren (Gooijersgracht) een stuk akkerland, verdeeld in percelen.

Ten westen van de Algemene Begraafplaats, tegenover de woning van Toon van der Wardt, liep toen een karrenspoor, waarover je bij de akkers kon komen. Er liep ook een karrenspoor naar het Vierkante Bosje en tussen dit Bosje en de Gooijersgracht liepen verder nog kleinere paden.

WAT ZOEKEN WIJ?

1) Informatie over paden

Wij zijn op zoek naar mensen, die nog zo nauwkeurig mogelijk kunnen beschrijven hoe de paden liepen door het gebied tussen Algemene Begraafplaats en Vierkante Bosje aan de ene kant en de Gooijersgracht aan de andere kant.

We willen ook weten wat dit voor paden waren: karrensporen of smalle looppaadjes o.i.d.

2) Foto's

We zoeken foto's van het karrenspoor, dat begon tegenover het huis van Toon van der Wardt maar ook andere foto's genomen in dit gebied. Van dit gebied is namelijk niets overgebleven na de aanleg van de A27. Foto's worden door ons gescand en dan krijgt u ze weer zo snel mogelijk terug.

Als u ons kunt helpen aan de gevraagde informatie of aan foto's, wilt u dan contact opnemen met:

Henk van Hees
Kerkstraat 15
3755 CK Eemnes
Tel. 035 – 5389849
e-mail: info@kleinwee.demon.nl

Over carnaval in historisch perspectief

JAN DELFGOU

In deze kwartaaluitgave vindt u elders een interview dat ik maakte ter gelegenheid van het jubileum van de Eemnesser Carnavalsvereniging De Sliertjes. Mocht ik dat artikel nog beginnen met te melden dat ik weinig of geen affiniteit met het carnaval had, dan is daarin inmiddels wel wat veranderd. De tentoonstelling in de Oudheidkamer en de contacten met een aantal leden van de Carnavalsvereniging wekten mijn belangstelling waarna ik besloot toch eens wat dieper in de geschiedenis van het carnaval te duiken en daar een verhaal voor ons blad over te schrijven. Ik moest daarvoor op zoek naar aanknopingspunten. De Dikke Van Dale beschrijft het carnaval als de drie dagen die aan de vasten, dus aan Aswoensdag, voorafgaan, met name de laatste dag daarvoor (Vastenavond), waarop velerlei feestelijkheden, meestal met vermommingen gepaard, plaatshebben. De Winkler Prins Encyclopedie is uiteraard wat uitvoeriger en noemt carnaval de vooravond van de veertig dagen vasten, die bij de rooms-katholieken aan de viering van het Paasfeest voorafgaat en in rooms-katholieke landen en streken feestelijk wordt gevierd, o.a. met de intocht van Prins Carnaval.

HET ONTSTAAN

Het feest blijkt van Italiaanse oorsprong en is waarschijnlijk een vermenging van een Romeins lente- en een Germaans offerfeest. Vooral de komst van de lente werd gevierd, waarbij er door de geschiedenis heen niet alleen een vermenging van religie en heidense gebruiken is, maar waar ook geregeld is te zien dat het volk en de kerk tegenover elkaar staan. Meerdere Germaanse stammen vierden ook het feest van Moeder Aarde, die als een alles overheersende heidense godheid

Deel van het bewaarde handschrift van Het Gilde van de Blauwe Schuit.

Prof. Dr. Herman Pleij.

13. Die si in oest polue spake
 In die speze in die ere van besulde blie
 gegene die een oeddelme herlic
 hie bi so madone melde
 Die die gfulde in brabie qua
 En men die gfuld an nam
 Die die gfuld was longste te vore
 Fantijc bespau en besore
 Der die van brabie op hieu
 Die van hie en sin gheen besou
 noch ghem hanteste hie si soude laue
 si en woude hem hie na ghegeue
 Van hanteste en: Eren core
 13: Die jacob duffte van oesthoze
 ficut regina imperio
 13. In dufft juffte dat nie jaer
 die vatter menich haufen gae
 die heldeur rust nu oesthoze
 die adte dag wintere maete en hae

werd beschouwd. Bij het feestvieren ging men ook belangrijke mensen, die het voor het zeggen hadden, bespotten met maskers en vermommingen. Overigens werden maskers in de oudheid ook al gebruikt om boze geesten te verjagen. Al met al ontstond er steeds

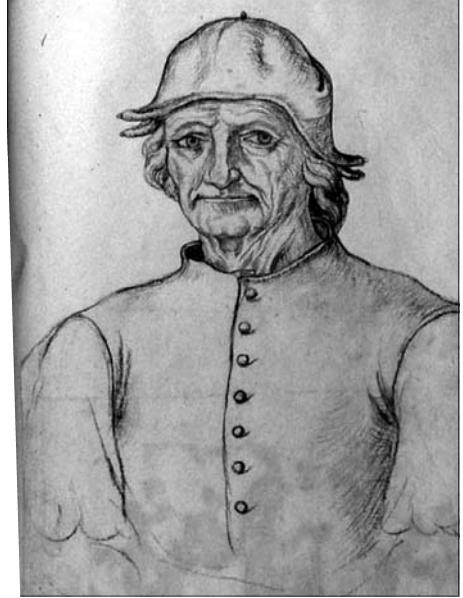
meer een vermenging tussen profane cultuur en religieuze belevingen.

Paus Gregorius de Grote (590-604) heeft daartegen al vroeg in de geschiedenis maatregelen getroffen om ongewenste heidense gewoonten van het geestelijke te scheiden. Hij liet toen de al bestaande vastentijd, als voorbereiding op Pasen, ingaan op Aswoensdag. En de feesten werden daarvoor geplaatst, zodat er een duidelijke scheiding ontstond tussen het heidense en het christelijke. Dat die maatregelen niet tot een grote verandering hebben geleid moge blijken uit het feit dat enige eeuwen later, gedurende de periode van het jaar 1000 tot aan 1500 in Frankrijk nog steeds zgn. Narren – en Ezelsfeesten plaats vonden, waarbij het volk en de geestelijkheid elkaar wederzijds bespotten. In parodieën op de kerkelijke liturgie nam de geestelijkheid aanvankelijk de centrale rollen op zich. Later namen

Narrenschip.

Heronimus_Bosch.

burgers hun rol over en na de kerkelijke leiders werden nu belangrijke burgers en edelen op de korrel genomen. In die tijd ontstonden ook de eerste echte narrenverenigingen met een prins met adjudant en lijfwacht.

Daarbij merk ik op dat het woord carnaval dan nog niet wordt gebruikt maar dat men spreekt van Vastenavond (oud Nederlands: Vastelavond) en dat de periode van viering daarvan grofweg kan lopen van Sint Maarten (11 november) tot aan de vastenperiode voor Pasen, toegespitst op de drie dagen voor Aswoensdag.

Overigens valt het woord Vastenavond voor het eerst rond het jaar 1000. Tijdens de synode van Benevento in 1091 wordt voor het eerst officieel het begin van de vasten, Aswoensdag, vastgesteld volgens een berekeningswijze zoals we die nu nog kennen: Vastenavond valt altijd 7 weken voor Pasen = 7×6 werkdagen minus

de vastenavond-maandag en de vastenavond-dinsdag. Dus dat zijn 40 werkdagen. En Pasen is de eerste zondag na de eerste volle maan die na 21 maart valt.

Pieter Bruegel de Oude.

DE LATE MIDDELEEUWEN

Zo rond de vijftiende eeuw bleek vastelavond ook in ons eigen land op dezelfde manier als elders gevierd te worden.

Een mede HKE-lid, dat wist waar ik mee bezig was, maakte mij attent op de bekende Nederlandse literator Herman Pleij die een boek zou hebben geschreven over Het Gilde van de Blauwe Schuit. Deze schuit is in oorsprong een wagen in de vorm van een boot met daarop feestvierende en vooral bierdrinkende mensen. Dit boek, oorspronkelijk als proefschrift geschreven, waarop Pleij in 1979 promoveerde, geeft o.a. een beeld van carnavalsviering in de middeleeuwen.

Dat boek, lag voor mij maar niet zo voor het grijpen, maar is via de Bibliotheek Eemnes voor mij achterhaald.

Het is boeiend daaruit een aantal zaken te kunnen noemen:

Volgens de inleiding blijkt de studie gebaseerd te zijn op een nogal voddig handschrift uit de vijftiende eeuw, dat bewaard wordt in de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage, waarin een tekst voorkomt die bestaat uit de berijmde statuten van een zogenaamd Gilde van de Blauwe Schuit.

De uitvaardiging van die statuten gebeurde op Vastelavond van het jaar 1413. Over de doeleinden van het gilde wordt weinig gezegd, maar deze liggen kennelijk voldoende opgesloten in de herhaalde aanduiding dat het 'van de Blauwe Schuit' is. Het grootste deel van de bijna driehonderd versregels is gewijd aan een omschrijving van de leden van het Gilde die men voor ogen heeft:

- * *Welkom zijn vooral verarmde adel, waarbij gedacht wordt aan hen die steeds meer berooid raken omdat ze hun stand willen ophouden, waarvoor ze hun land bij stukjes en beetjes moeten verpachten en verkopen.*

Het gevecht tussen Carnaval en Vasten.

- * *Welkom zijn ook mensen die steeds meer gaan kopen en uitgeven op krediet, en hun geld vergooien aan dobbelen, drank en vrouwen. De statuten melden dat het Gilde dank zij hen zal blijven floreren.*
- * *Met verschuldigd eerbetoon zullen ook de geestelijke hoogwaardigheidsbekleders opgenomen worden. Het gaat dan om abten en andere kerkelijke leiders, die de opbrengsten van hun klooster voor eigen plezier aanwenden. Maar ook de wereldlijke geestelijkheid, op het niveau van pastoors en kapelaans, doet niet veel anders.*
- * *Ook de burgers uit de stad, met hun potverterende rijkeluiszootjes mogen in het Gilde niet ontbreken. Het gaat volgens de statuten vooral om die jongelingen, die niet aan hun toekomst denken maar zorgeloos het erfdeel der vaderen verbrassen en niets uitvoeren op dobbelen, drinken en de vrouwenjacht na.*

De maand februari (Vastelavondvermaak) Ets van Crispijn van de Paase de Oude (1564-1637).

Van hard werken en investeren hebben ze nog nooit gehoord en zij zijn typisch voorbestemd om het Gilde tot grote bloei te brengen.

- * Ook worden er regels gewijd aan het lid zijn van allerlei vrouwen, als abdisen, nonnen en begijnen die binnen het Gilde genoeg mannen van hun gading kunnen vinden.

Daarbij beschrijft Herman Pleij in zijn studie dat het schilderij met de naam *Narrenschip* van Jheronimus Bosch (circa 1450-1516) waarschijnlijk weergeeft wat in de statuten van Het Gilde van de Blauwe Schuit staat beschreven, namelijk uitgelaten gedrag van halfverwilderde stedelingen, bohémiens, die tijdelijk de maatschappij aan hun laars lappen om er later weer gelouterd in terug te keren teneinde een brave burger te worden.

Ook een schilderij van Pieter Bruegel de Oude (circa 1520-1568), *Het gevecht tussen Carnaval en Vasten*, toont wat deze schilder ongetwijfeld om zich heen heeft zien gebeuren.

In feite is wat over Het Gilde van de Blauwe Schuit is beschreven een verschijnsel dat tot de vertrouwde voorstellingen van de vastenavondviering is gaan behoren: het verbeelden van de omgekeerde wereld en een gedrag dat tot de ondergang leidt. De burgers trokken toen bij de vastenavondviering een schuit op wielen in een optocht. Dit gebeurt nog steeds tot aan de dag van vandaag, in optocht en met alle mogelijke opgetuigde wagens. En altijd worden zonden en ondeugden uitgebeeld, waarbij de deelnemers zichzelf als de betrokkenen kunnen vermommen. En dat hoort allemaal bij de omgekeerde wereld.

De bovenvermelde statuten waren voor Herman Pleij ook het uitgangspunt van diepgaand onderzoek naar de voortgang van het vastenavondvieren gedurende de eeuwen daarna. Daarbij blijkt dat de tekst over Het Gilde van de Blauwe Schuit toch wel veel aandacht heeft gekregen in de Nederlandse literatuurgeschiedenis en in de negentiende eeuw liefst vijf keer is uitgegeven en dat er ook buiten onze grenzen herhaaldelijk aan wordt gerefereerd.

Carnaval in Keulen.

LATERE ONTWIKKELINGEN

Aan het eind van de zestiende eeuw wilden de geestelijken opnieuw aan al die feestelijkheden een einde maken en het Concilie van Trente (1545-1561), alsmede de Contrareformatie veroorzaakten toen in de opvattingen over al die feesten een complete omwenteling. Ook in Nederland zouden soortgelijke feesten tot in de achttiende eeuw dan ook grondig versoberen.

Dan blijkt ook de middeleeuwse viering vanaf de zeventiende eeuw in de verdere ontwikkeling beter bekend te zijn onder de naam carnaval en hebben Germaanse, heidense en klassieke overleveringen als ook het ritueel en de kalender van de christelijke kerk daarin hun eigen invulling. In het woord carnaval, dat afgeleid zou zijn van *carrus navalus*, wat sloopwagens betekent, is dus de oorspronkelijke

Carnaval in Den Bosch.

wagen, in de vorm van een boot als de Blauwe Schuit, blijven voortleven. In de R.K. kerk wordt er aan vastgehouden dat carnaval komt van *carne levare*. En dat betekent opruimen of wegnemen van het vlees.

In eerste instantie werd carnaval gevierd door christenen die bij de rooms-katholieke kerk behoorden. Maar in de zestiende eeuw keerden steeds meer christenen zich tegen de rooms-katholieke kerk en sloten zich aan bij een protestantse kerk. Zij mochten geen carnaval meer vieren omdat ze tegen losbandigheid waren en als er in een dorp of stad een protestants bestuur kwam werd er geen carnaval meer gevierd. Zo gebeurde het dat tijdens de Tachtigjarige Oorlog in 1629 in 's-Hertogenbosch het carnaval werd verboden nadat de protestanten de stad op de rooms-katholieke Spanjaarden hadden veroverd. En pas in 1794, het begin van de Franse tijd, mochten de Bosschenaren weer carnaval vieren.

Sleuteloverdracht.

In de negentiende eeuw was carnaval vaak één van de twee grote feesten van het jaar naast de kermis. Beide feesten gaven hardwerkende boeren en arbeiders in vaak armoedige omstandigheden toch de gelegenheid eens flink uit de band te springen, lol te trappen, op straat te dansen en (veel) te drinken. Dikwijls werd daarvoor maandenlang gespaard. Maar soms liep zo'n feest ook uit op vechtpartijen en werden door vandalen vernielingen aangericht wat weer kon leiden tot een verbod. De liefhebbers die het feest niet wilden missen, richtten toen carnavalsverenigingen op om het feest te organiseren en het eventuele vechten en vernielen beter in de hand te houden. Ook werden zalen gehuurd waar men zich binnen kon uitleven. Mede daardoor ging het carnaval zich meer verspreiden en gingen er steeds meer mensen aan meedoen.

CARNAVAL IN NEDERLAND

In ons land worden twee soorten carnaval gevierd, het Rijnlandse carnaval en het Bourgondische carnaval. De Rijnlandse variant wordt veelal in Limburg en het zuidoosten van Noord-Brabant gevierd; de Bourgondische variant in het noorden en westen van Noord-Brabant en in Zeeland. Beide carnavals komen op veel vlakken overeen maar hebben door hun oorsprong unieke eigen tradities.

Zo vindt de *Bourgondische variant* haar oorsprong in de welvarende steden van het Hertogdom Brabant en Graafschap Vlaanderen ten tijde van de Bourgondische Nederlanden. Dat carnaval was oorspronkelijk een gekostumeerd eefstijntje, waarbij men elkaar belachelijk maakte. Door de grote armoede die lange tijd in Brabant heerste werd het traditionele feest gekenmerkt door schijnbaar eenvoudige kostuums, waarvan de bekende blauwe boerenkiel met zakdoek wellicht het meest tot de verbeelding spreekt.

De *Rijnlandse variant* vindt zijn oorsprong in het gebied langs de Rijn, in het westen van de deelstaat Noordrijn-Westfalen. Daar werd in Keulen in 1823 al een eerste soort carnavalsoptocht georganiseerd, met als hoogtepunt "Held Carnaval" op een wagen. Dat was een parodie op de overheersers van Keulen, de Pruisen, waarbij het Pruisische militarisme op de hak werd genomen. Overleveringen daarvan zijn onder andere de carnavalsgroet die een verbastering van de militaire groet is en de militaire kleding die nog herkenbaar is in de kleding en steek van de Prinsen en van de leden van de Raad van Elf.

Tonpraoter.

TRADITIES

Carnaval in al haar vormen en uitingen kent veel tradities als:

- * de *Sleuteloverdracht* waarbij de Prins op de eerste dag van het carnaval de symbolische sleutel van stad of dorp van de burgemeester krijgt waarbij voor drie dagen symbolisch de macht aan hem wordt overgedragen.
- * het elkaar onderling begroeten met het woord “*alaaf*” met het bijbehorende handgebaar dat bestaat uit de vingertoppen van de rechterhand naar de linker slaap te brengen. Over de herkomst van dat woord bestaan meerdere lezingen. Het zou een verbastering zijn van het woord elf, dat, als bekend, meermalen binnen de carnavalswereld wordt gebruikt. Maar er wordt ook gezegd dat het afkomstig is uit het oud-Keulse dialect, “*all af*” dat “alles weg” zou betekenen, dat geground is op de oorsprong van het carnaval, dat voor de vastentijd alle spijs en drank zou moeten worden opgemaakt.
- * Traditie is ook dat veel steden en dorpen gedurende de carnavalsperiode een specifieke naam dragen. Bekende voorbeelden daarvan zijn Tilburg dat dan Kruikestad heet, Bergen op Zoom: Krabbegat, Eindhoven: Lampegat, 's-Hertogenbosch: Oeteldonk en **Eemnes: Fidelsliert**.
- * Bekend zijn ook de zogenaamde dweilorkesten die tijdens het feest voor het grootste deel van de muziek zorgen. Bij Bourgondische carnavals is dat vooral in zalen en cafés, Bij Rijnlandse carnavals gaat dat vooral ook de straat op.
- * Een altijd geslaagd onderdeel van het carnaval vieren is bij veel verenigingen het optreden van iemand die een bijzonder betoog houdt in dialect, waarin allerlei actuele zaken de revue passeren en daarbij worden vaak lokale situaties en bekendheden uit de politiek op de korrel genomen. De clownesk geklede persoon staat dan dikwijls in een ton en wordt daardoor in Brabant een tonprater genoemd, in Limburg een buuttereedner en in Zeeland een ouwoer.

Ook in Eemnes wordt al 44 jaar carnaval gevierd, waarbij oude tradities in ere worden gehouden. En het enthousiasme waarmee dat gebeurt en het feit dat elk jaar weer nieuwe mensen bereid zijn aan de organisatie bij te dragen belooft een nog langdurig voortbestaan.

BRONNEN:

<http://www.katholiek.nl>

Wikipedia, de vrije encyclopedie

LITERATUUR:

Prof. Dr. Herman Pleij: Het gilde van de Blauwe Schuit (promotie proefschrift 1979)

Herinnering aan Elisabeth Bangert - tante Betje (1870-1964)

FREEK DIJS

Van wie ben jij er één?

Dat was telkens de vraag van tante Betje als ik bij mijn oma, haar zuster, kwam logeren in Baarn.

Die vraag werd meerdere keren herhaald, want tante Betje was vergeetachtig. Om die reden was ze in 1959 -op hoge leeftijd- door haar acht jaar jongere zus Sientje in haar huis opgenomen. Lange tijd had tante Betje gewoond in het huis aan de Wakkerendijk 254 waar zij was geboren en opgegroeid in het gezin van Marinus Lambertus Bangert en Mietje Maria Dijs.

Familie Bangert

Marinus Lambertus Bangert en Mietje Maria Dijs kregen 6 kinderen, allemaal dochters.

Johanna Christina Maria (Chrisje) was de oudste, getrouwd met Meindert Rebel. Daarna werd Jacoba (Koojsje) geboren, zij trouwde met Teunis Stein. De derde was Elisabeth (Betje). Daarna volgde Johanna Jacoba (Naatje) die trouwde met Teunis Soek. De vijfde dochter: Ariena, trouwde met Hendrik de Boer en de jongste dochter was mijn oma: Gesina Geertruida (Sientje) getrouwd met Samuel de Zoeten uit Baarn. De foto van het gezin Bangert-Dijs, met aanhang, siert de voorkant van het prachtige boek: "Eemnessers door de eeuwen heen".

Elisabeth Bangert

Zij was de enige dochter die ongehuwd bleef. Zoals vele dochters in die tijd ging zij al jong als huishoudster aan de slag. Ze was ca 12 jaar oud toen ze in dienst ging bij Ds. J.J. van Noort, eerst predikant in Eemnes- Binnen van 1882 tot 1885, daarna in Werkendam en tenslotte in Amsterdam. In zijn kerk te Amsterdam deed Betje belijdenis van het geloof, op 22 maart 1892. Ds. J.J. van Noort was predikant in de Zuiderkerk en een echte publiekstrekker: "als kanselredenaar geliefd, joviaal, maar wel wat te ondeftig", schreef de NRC bij zijn overlijden in 1920.

Betje heeft ook in Hilversum gediend bij de weduwe Charlotte Louise Tak-Roodenburg, echtgenoot van Jan Willem Marinus Roodenburg (1840-1900), geboren in Dordrecht en ook lid van de gemeenteraad aldaar. Hij was graanhandelaar

De ouders van Betje Bangert: Marinus Lambertus Bangert (1842-1926) en Mietje Maria Dijs (1839-1921) voor hun woning Wakkerendijk 252 / 254.

van beroep. Charlotte Tak was van voorname afkomst, weliswaar niet van adel, maar haar familie wordt wel gerekend tot het Nederlands patriciaat.

Lange tijd heeft Betje gediend bij de familie Clifford te Baarn. Aan de Generaal van Heutszlaan bewoonden jonkheer Willem Herman Albert Clifford en zijn vrouw Jeannette Christine Louise van Hoorn villa "De Nachtegaal". Er was meer personeel in dienst, maar Betje ging over de keuken. Haar werk werd zeer gewaardeerd door de familie en die waardering was wederzijds. Dankbaar sprak ze later over haar diensttijd bij de familie Clifford, die ook voor haar zeer goed geweest is. Haar "mevrouw" overleed in 1937 en twee jaar later, in 1939, volgde haar echtgenoot. Beiden liggen begraven op de begraafplaats bij de kerk in de Lage Vuursche.

Foto uit 1906 gemaakt voor de woning van de familie Bangert op Wakkerendijk 252 / 254. V.l.n. r. eerst een drietal kinderen: Koosje Rebel, Mie Rebel en Mar Rebel. Iets verder naar rechts Rinus Rebel en zijn moeder Christina Rebel-Bangert (1867-1949) en haar zus Ariena Bangert (1875-1911). Nog verder naar rechts: Dirk Soek, Mietje Soek, hun moeder Naatje Soek-Bangert (1873-1957) met op de arm zoonnetje Teus Soek.

De laatste jaren van haar leven heeft ze weer doorgebracht in Eemnes. Altijd was in het ouderlijk huis aan de Wakkerendijk 254 een kamer voor haar vrijgehouden, voor het geval dat ze een vrije dag had. Na haar dienstdag bij de familie Clifford heeft ze er nog gewoond tot 1959. Tot het echt niet meer ging en de vergeetachtigheid gevaarlijk werd omdat het eten op het vuur bleef staan.

Ze werd opgenomen door haar zus Gesina Geertruida oftewel Sientje, sinds 1935 weduwe van Samuel de Zoeten. Zo was de hoogbejaarde Betje aan de goede zorgen van haar zus toevertrouwd en hadden ze het samen nog goed, op de bovenetage van villa "Naaldzicht" aan de Torenlaan 110, op de grens van Soest en Baarn. Betje zat altijd in de grote fauteuil aan het raam en genoot van het uitzicht op de Torenlaan/Stadhouderslaan, de spoorlijn Baarn-Soest en verder aan de horizon stroomde de Eem.

Daar vertelde ze met liefde over Eemnes, café "Het Zwaantje", voor haar huis en

Twee dienstboden van de familie van Jonkheer Clifford uit Baarn. Rechts is Elisabeth (Betje) Bangert (1870-1964).

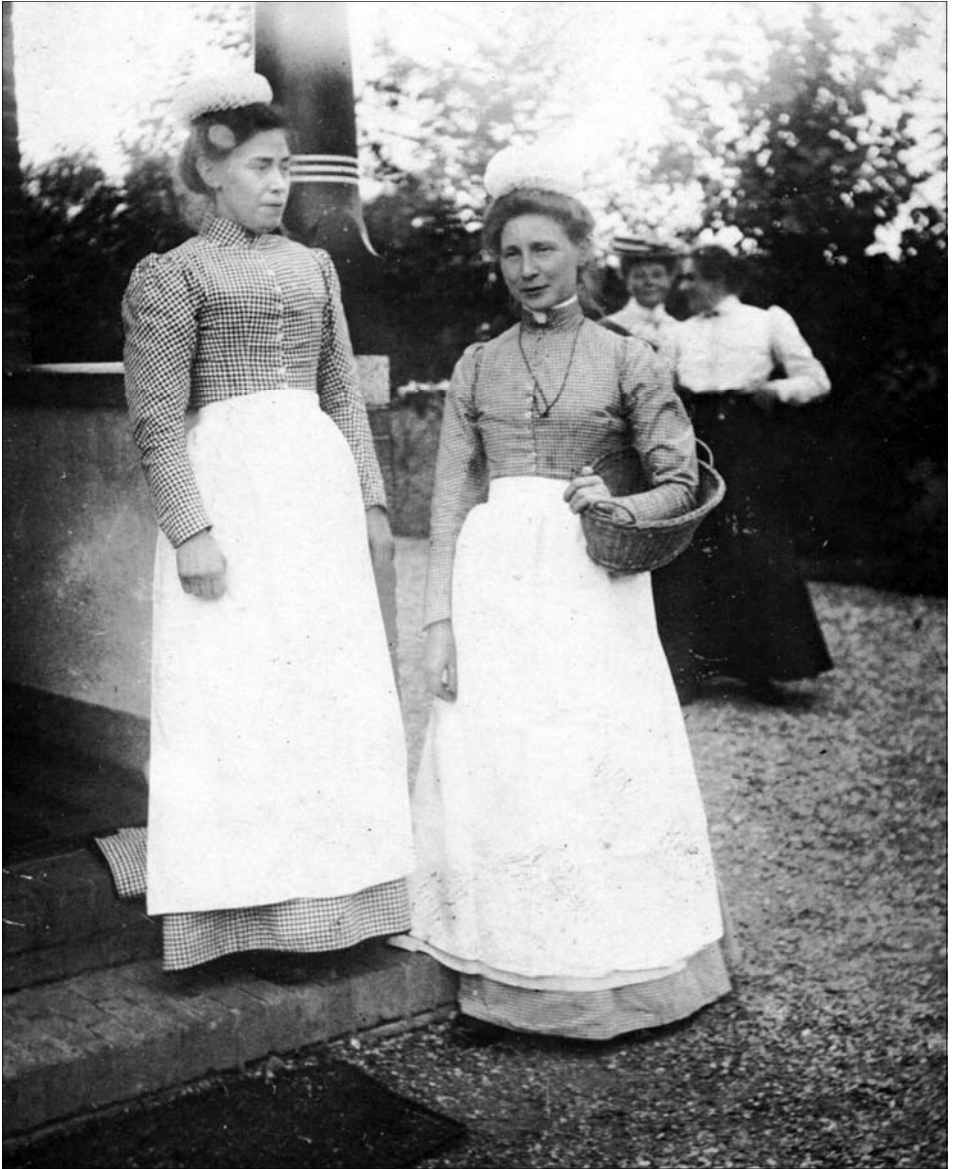

Foto uit ca. 1960, gemaakt in Huize
"Naaldzicht", Torenlaan 110 in Baarn.
Links (staande) Gesina Geertruida (Sientje) de
Zoeten-Bangert (1878-1976) en rechts haar zuster
Elisabeth (Betje) Bangert (1870-1964).

over haar zus Naatje die zo vroeg weduwe werd, hetzelfde huis aan de Wakkerendijk bewoonde en daar een kruidenierswinkeltje had. Ze vertelde over haar jongere zus Ariena die aan tuberculose leed, in juni 1909 toch trouwde met Hendrik de Boer maar na een kort huwelijk overleed begin 1911. Tante Betje woonde op de Torenlaan 110 tot haar gezondheid verslechterde en de verzorging voor Sientje, inmiddels ook al op hoge leeftijd, echt te zwaar werd. Betje werd opgenomen in een soort verzorgingstehuis in Baarn waar ze slechts enkele maanden later, begin 1964, overleed.

Slot

"Van wie ben jij er één?". Dat was telkens de vraag van tante Betje als ik bij mijn oma, haar zuster, kwam logeren in Baarn. Mijn oma gaf meestal het antwoord: "hij is van Miep en Freek" en dan wist tante Betje het weer. Miep (eigenlijk Mietje Maria) was de oudste dochter van haar zus Sientje en vernoemd naar Mietje Maria Dijs (de moeder van Sientje). Tante Betje was er ook bij toen haar nicht Miep de Zoeten in Baarn trouwde met Frederik Dijs. Ik logeerde graag bij mijn oma in dat grote huis in Baarn. Het was begin zestiger jaren van de vorige eeuw. Leeftijdsgenoten gingen soms al met de auto op vakantie naar Limburg of zelfs naar het buitenland: Duitsland, Luxemburg en steeds verder: ook naar Frankrijk, Spanje en het toenmalige Joegoslavië.

Wij hadden geen auto. Ik ging op vakantie met de trein uit Haarlem naar station Baarn. Vandaar lopend naar de Torenlaan 110. Naar oma in het bovenhuis; oom Hessel de Zoeten, tante Hein Pater en dochter Ina bewoonden de benedenetage. Mijn oom Hessel had daar een garagebedrijf en de eerste beginselen van het vak van automonteur had hij geleerd bij zijn neef Adriaan Rebel in Eemnes. Ik mocht hem helpen in de garage en bij de benzinepomp, en ik ging mee naar Amersfoort als er onderdelen moesten worden opgehaald. Een mooiere vakantie was niet voorstelbaar en dit blijft in mijn herinnering ook verbonden met mijn tante Betje uit Eemnes.

Kwartierstaat van Jaap Makker

HENK VAN HEES

Ook dit jaar presenteert de Eemnesser Genealogische Werkgroep weer een kwartierstaat. Op verzoek is het deze keer de kwartierstaat van Jaap Makker. In dit overzicht presenteren we Jaap Makker met zijn ouders, grootouders, overgrootouders en betovergrootouders. Voor het gemak zijn ze genummerd van 1 tot en met 31. Zo'n overzicht noemt men een kwartierstaat.

De voorouders in de kwartierstaat van Jaap Makker hadden voor het merendeel een boerenbedrijf. Toch komen we ook nog een dokter, een kleermaker en een bakker tegen. Alle voorouders waren rooms-katholiek. Naast een hoog Eemnesgehalte treffen we ook voorouders uit Utrecht, Baarn en Blaricum aan.

(1) Jacobus Elbertus Makker (1920-2002) trouwt in 1952 met Petronella Alida Emidia Brouwer (1928-2012)

Jaap is geboren op de boerderij Meentweg 85 als jongste kind van Jan Makker en Mijntje Elders.

Als jonge vent moest hij zijn dienstplicht vervullen. Hij werd ingedeeld bij het regiment Infanterie. In 1939 werd hij gemobiliseerd en daarna zou hij zijn geplaatst in Heiloo, Groede en Vlissingen.

Jaap heeft zich zijn leven lang aangetrokken gevoeld tot het boerenbedrijf. Op de ouderlijke boerderij kon hij niet terecht omdat die werd overgenomen door zijn broer Elbert. Nadat dit een feit was geworden, verhuisde Jaap met zijn ouders naar de woning Meentweg 85A, die rond 1940 gebouwd

Trouwfoto van Jaap Makker (1920-2002) en Nel Brouwer (1928-2012). Gemaakt op 19-9-1952.

Woning van het gezin van Jaap Makker op Meentweg 85A. Foto ca. 2000.

Jaap Makker en Nel Brouwer zetten hun zoon Ben Makker op de rug van een kalf. Foto ca. 1966.

was door zwager Toon van der Wardt.

Jaap begon als boerenknecht en werkte o.a. bij Teus Stoutenburg (Wakkerendijk 118). Toen hij als knecht werkte bij Jan Elders (Jakkie) op de boerderij Wakkerendijk 66, leerde hij Nel Brouwer kennen. Zij woonde vanaf haar geboorte in 1928 op de nabijgelegen boerderij Wakkerendijk 70.

Jaap begon rond 1950 als melkcontroleur op de Melkfabriek in Hilversum. In 1952 trouwden Jaap en Nel. Ze kregen de bovenwoning op Meentweg 85A. Na de dood van moeder Mijntje in 1953 kreeg het gezin de hele woning.

Het boerenhart bleef kloppen, zowel bij Jaap als bij Nel. Daarom ontstond er bij hun huis toch langzamerhand een boerenbedrijfje. Het begon met kippen en enige tijd later kwamen de varkens en mestkalveren in de nieuw gebouwde schuur. Uiteindelijk kwamen de melkkoeien en die zijn tot de laatste dag van het boerenbedrijf gebleven. Onvergetelijk is het werkpaard 'Ouwe Bud', dat jarenlang zijn diensten verrichtte bij de familie Makker. Het was een druk leven voor Jaap maar hij had ook nog tijd om melkmonsters te nemen bij de boeren. Voorts is hij nog 24 jaar zanger geweest op het koor van de rooms-katholieke kerk in Eemnes.

In 1974 vond er een fusie plaats van de CMC-Melkunie, waarbij Jaap Makker

Jaap Makker (1920-2002) melkt zijn koeien in de Eemnesser polder. Foto ca. 1985.

Jaap Makker op zijn boerenwagen getrokken door zijn paard de ouwe Bud. Foto ca. 1975.

Foto uit 1974 van de kinderen van Jaap Makker en Nel Brouwer.
Achter v.l.n.r. Jan – Wil – Wim. Voor v.l.n.r. Ria – Ben – Ronald – René – Theo.

werkte, met de CV-Noord-Holland. Bij die gelegenheid verloor Jaap zijn baan als melkcontroleur. Dat was een grote klap voor hem; hij kwam na 24 jaar zonder werk te zitten en had zich nog wel zo verheugd op zijn 25-jarig jubileum. Omdat hij een groot gezin had, kon hij niet leven van zijn boerenbedrijfje alleen.

Na enige tijd vond hij weer werk bij Van den Brink en Campman in Laren. Hij werkte daar eerst in het magazijn en later met Jaap Calis in de tuinen.

In 1978 kreeg Jaap hartproblemen. Hij moest het wat rustiger aan gaan doen en bleef tot 1983 part-time werken bij Van den Brink en Campman.

In 1976 is zijn zoon Wim geëmigreerd naar Nieuw-Zeeland. Jaap was er trots op dat Wim daar in Nieuw-Zeeland een eigen boerenbedrijf heeft opgezet. Jaap is er drie keer met Nel op bezoek geweest.

Omdat zijn gezondheid langzaam achteruit ging, moest Jaap uiteindelijk worden opgenomen in Theodotion in Laren, waar hij in 2002 is overleden.

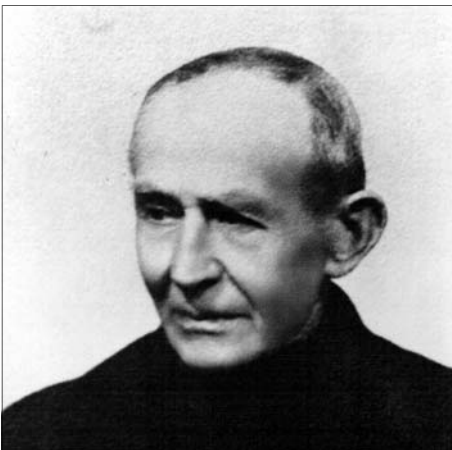
Met Nel heeft Jaap zes zonen en twee dochters gekregen. Nel moest i.v.m. gezondheidsproblemen vanaf 2008 in de Stichtse Hof in Laren verblijven. Ze is daar op 20 november 2012 overleden en daarna bij Jaap begraven op het R.K. Kerkhof

van Eemnes, op een steenworp afstand van de plek waar ze geboren was! De cirkel was rond!

- (2) **Johannes Franciskus Makker (1865-1943) trouwt in 1907 met**
- (3) **Wilhelmina Elders (1879-1953)**

Jan Makker is geboren op de boerderij Wakkerendijk 248/250. Hij is rond 1896 als boerenknecht begonnen bij Izak Stalenhoef op de boerderij Meentweg 85. Daarna werkte hij bij Jan Schouten en lange tijd bij Izak Makker op Wakkerendijk 42. In 1907 trouwde hij met Mijntje Elders van de boerderij Meentweg 71. Mijntje diende al vele jaren op de boerderij van Izak Stalen-

Trouwfoto uit 1907 van Jan Makker (1865-1943) en Mijntje Elders (1879-1953).

Jan Makker (1865 – 1943) getrouwd met Mijntje Elders.

Wilhelmina (Mijntje) Elders (1879-1953) getrouwd met Jan Makker.

Gezin van Jan Makker en Mijntje Elders.

Staan v.l.n.r. Jaap (1920-2002), Co (1917-1949), Mie (1916-2006), Elbert (1912-1976), Griet (1910-1995), Menks (1914-1999), Sien (1909-1991) en Geert Makker (geb. 1919)

Zittend: moeder Mijntje Elders (1879-1953) en vader Jan Makker (1865-1943).

hoef op Meentweg 85. Ze had het volledige vertrouwen gekregen van Izak en zijn vrouw Martje van Leer. Omdat dit paar kinderloos was, boden ze Mijntje en Jan Makker rond 1907/1908 de gelegenheid om de boerderij over te nemen. Naast twee miskramen en twee doodgeboren kinderen kwamen uit het huwelijk van Jan en Mijntje twee zonen en zes dochters voort.

(4) Elbert Makker (1818-1892) trouwt in 1852 met

(5) Josina Maria Bell (1824-1892)

Boerenzoon Elbert Makker vond zijn bruid buiten de boerenstand en dat was heel ongebruikelijk in die tijd. Hij trouwde met Josina (Sientje) Bell, de dochter van de Eemnesser heel- en vroedmeester (dorpsdokter) uit die tijd. Het jonge paar woonde eerst in Eemnes maar verhuisde rond 1857 naar Blaricum. De boerderij, die ze daar bewoonden, stond op de hoek van de Waterschapslaan en de Eemnesserweg en is omstreeks 1859 afgebrand ("Het Verbrande Erf"). Daarna lieten Elbert en Sientje in Eemnes een nieuw onderkomen bouwen: de nog bestaande boerderij

Bid voor de ziel van Zaliger

ELBERT MAKKER,

in leven echtgenoot van **GESINA BELL.**

Geboren te Eemnes den 17 Augustus 1818
plotseling overleden den 21 Juni 1892, en den
24 daaraanvolgende begraven op het R. K. kerkhof
aldaar.

.....
Het is niet aan ons, de tijden en oogenblikken te weten, welke God in zijne macht heeft gesteld, maar wat wij weten is, dat hun, die God liefhebben alles ter goede medewerkt, en het hun wel zal gaan in het uitersten. Act. 1-7. Rom. VIII, 28. Eccl. 1-13.

Het is God den Heer, dat Hij doe, wat goed is in zijne oogen. I Reg. III-18.

Wie zal zich ook verstouten Hem te vragen, waarom Hij aldus gedaan heeft? II Reg. xvr-10.

Niet de plotselinge dood is te vreezen, maar wel die welke te geulijk én plotseling én onvoorbereid is. S Gregorius.

Mijne kinderen, oefent u tot godvrucht, de godsvrucht toech is tot alles nuttig, de belofte hebbende van het leven dat nu is, en van het toekomstige I Tim. IV-8
GEBED.

Heer ontvang onze vurige smoecken voor de ziel van uwen dienaar **ELBERT**, gedenk het vele goede door hem verricht, opdat alle smetten, welke hem van dit aardsche mochten aankleven, door uwe ontfermende vergeving worden uitgewischt Amen.

Onze Vader — Wees gegroet.

D A T H I J R U S T E I N V R E D E

G. Hijlorst, Baarn.

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER

GESINA BEL,

Weduwe van

ELBERT MAKKER.

Geboren te Eemnes, aldaar voorzien van de H. H. Sacramenten der stervenden, overleden den 20 September 1892 in den ouderdom van bijna 68 jaar, en den 23 September daaraanvolgende begraven op het R. K. Kerkhof.

Deze verandering is van de rechterhand des Allerhoogsten. Ps. 76: 11.

Ik bid U Heer! gedenk hoe ik om U gewandeld heb in waarheid en met een oprecht hart en dat ik gedaan heb hetgeen U behagelijk was. IV Reg XX: 3.

Zij was een allerteederste moeder voor hare kinderen, maar de liefde welke zij hen toedroeg sloot de liefde tot God niet uit.

H. Greg. van Naz.

Wilt niet weenen, mijne dierbaren, en laat mijn sterven u niet ontmoedigen. Een blijde hoop dat wij elkander weder zullen zien blijft u.

Doet hetgeen gij van mij geleerd, gehoord en gezien hebt, en de God des vredes zal met u zijn.

Liefdevolle Jesus! geef haar de eeuwige rust!

Onze Vader... Wees gegroet...

R. I. P.

Wakkerendijk 248/250. Ze woonden daar tot hun dood in 1892. Ze werden de ouders van zes zonen en drie dochters. Bijzonder is dat de naam Josina (Sientje) via Sientje Bell op grote schaal is verspreid onder haar nakomelingen.

- (6) Jakob Elders (1841-1921) trouwt in 1866 met
- (7) Margaretha Petronella Hoogeboom (1842-1924)

Jakob was afkomstig van de boerderij Wakkerendijk 176. Hij trouwde in 1866 met Grietje Hoogeboom en daarna ging dit paar wonen op de boerderij Meentweg 71, die gebouwd was door Gerrit Elders, de vader van Jakob. Uit dit huwelijk zijn zes jongens en vier meisjes geboren.

<p>Elbert Franse Makker (16), Zoon van Frans Elbertse Makker en Marijtte Zegerse Schouten, Ged. Eemnes (RK) 01-11-1740, overl. Eemnes 17-10-1805, Trouwt Blaricum 02-05-1779</p>	<p>Marijtte Heerschop (17), Dochter van Harmen Pieterse Heerschop en Fijjje Willense Boeren, Ged. Blaricum (RK) 09-05-1746, overl. Eemnes 20-07-1827</p>	<p>Jacob Rutgerse Ruijter (18), Zoon van Rutger Willemse Ruijter en Barbara Jacobse van Zeldert, Ged. Eemnes (RK) 25-04-1755, overl. Eemnes 23-08-1831 Trouwt Eemnes 02-11-1779</p>	<p>Petronella Hendrikse Hoefstloot (19), Dochter van Hendrik Hannesse Hoefstloot en Geertruij Janse Schothorst, Ged. Eemnes (RK) 23-11-1754, overl. Eemnes 09-01-1790</p>	<p>Jakobus Bel (20), Zoon van Mattheus Bel en Anna Griet Wessel (Griethuizen), Ged. Utrecht (RK) 28-06-1752, overl. Utrecht 30-03-1841, Trouwt Utrecht 14-01-1783</p>	<p>Antonia Eisendoorn (21), Dochter van Hendrikus Eisendoorn en Maria Kootwijk, Ged. Utrecht (RK) 03-11-1749, overl. Utrecht 10-02-1837</p>	<p>Theodorus van den Born (22), Zoon van Hermanus van den Born en Sibilla Geul, Ged. Utrecht (RK) 15-02-1762, overl. Utrecht 13-11-1811 Trouwt Utrecht (RK) 05-02-1785</p>	<p>Johanna Wintershoven (23), Dochter van Dirk Wintershoven en Wilhelmina Borstboom, Ged. Utrecht (RK) 25-02-1763, overl. Utrecht 01-01-1824</p>
<p>Frans Makker (8) Ged. Blaricum (RK) 24-08-1782 overl. Eemnes 02-01-1853 Trouwt Eemnes</p>	<p>Geertrui Ruijter (9) Ged. Eemnes (RK) 19-10-1787 overl. Eemnes 12-08-1869 27-01-1817</p>	<p>Mattheus Bell (10) Ged. Utrecht (RK) 25-12-1784 overl. Eemnes 27-11-1856 Trouwt Utrecht</p>	<p>Maria Antonia van den Born (11) Ged. Utrecht (RK) 05-05-1787 overl. Eemnes 02-12-1851 05-08-1809</p>				
<p>Elbert Makker (4), Geb. Eemnes 17-08-1818, overl. Eemnes 21-06-1892 Trouwt Eemnes</p>	<p>Josina Maria Bell (5), Geb. Eemnes 22-10-1824, overl. Eemnes 20-09-1892 30-06-1852</p>						
<p>Johannes Franciskus Makker (2), Geb. Eemnes 24-02-1865, overl. Eemnes 25-11-1943 Trouwt Eemnes</p>							
<p>Jacobus Elbertus (Jaap) Makker (1), Geb. Eemnes 28-07-1920; overl. Laren (NH) 04-11-2002; begr. Eemnes 08-11-2002 Trouwt Eemnes</p>							

<p>Jan Elders (24), zoon van Cornelis Andriessse Elders en Gerarda Bevinik, Geb. ca. 1773, overl. Eemnes 11-06-1845, Trouwt Eemnes (RK) 24-01-1804</p>	<p>Rutje Geurtse Hoogetoom (25), Dochter van Geurt Lammertse Hoogetoom en Antonia Aartse Ruijter, Ged. Baarn (RK) 11-06-1777, overl. Eemnes 04-11-1829</p>	<p>Antonius Hendrikse Beukeboom (26), Zoon van Hendrik Dirkse van der Heijden en Clementia Hendrikse Beukeboom, Ged. Baarn (RK) 01-03-1754, overl. Baarn 17-05-1835 Trouwt Baarn (RK) 02-05-1786</p>	<p>Niesje Schoonderbeek (27), Dochter van Jacob Gijssbertse Schoonderbeek en Pieterneel Tijmense Daatselaar, Ged. Baarn (RK) 28-08-1761, overl. Baarn 15-04-1822</p>	<p>Lammert Hoogetoom (28), Zoon van Dirk Lammertse Hoogetoom en Weijimpje Hannesse Hoef- sloot, Ged. Eemnes (RK) 18-05-1770, overl. Eemnes + 09-01-1805 Trouwt Eemnes (RK) 05-11-1797</p>	<p>Neeltje Cornelisse Pen (29), Dochter van Cornelis Harmense Pen en Neeltje Franse Makker, Ged. Eemnes (RK) 13-08-1771, overl. Eemnes 22-10-1848</p>	<p>Aart Kuijper (30), Zoon van Berend Harmense Kuijper en Cornelia Aartse ter Woert, Ged. Baarn (RK) 06-02-1762, overl. Baarn 15-12-1829 Trouwt Baarn (RK) 30-01-1804</p>	<p>Elisabeth Josephina Nepshagen (31), Dochter van Franciscus Xaverius Nipshagen en Maria Catharina Marten, Ged. Neuenhaus, Bentheim, Nedersaksen, Duitsland 10-01-1771, overl. Baarn 10-05-1817</p>
<p>Gerardus (Gerrit) Janse Elders (12), Ged. Eemnes (RK) 25-07-1806, overl. Eemnes 07-07-1875 Trouwt Baarn</p>	<p>Mensje Beukeboom (13), Ged. Baarn (RK) 01-06-1800, overl. Eemnes 03-04-1874 10-10-1836</p>	<p>Cornelis Hoogetoom (14), Ged. Eemnes (RK) 04-06-1800, overl. Eemnes 01-12-1863 Trouwt Baarn</p>		<p>Cornelia Kuijper (15), ged. Baarn (RK) ??-05-1806, overl. Eemnes 02-11-1874 06-02-1830</p>			
<p>Jakob Elders (6), Geb. Eemnes 25-01-1841, overl. Eemnes 13-01-1921, Trouwt Eemnes</p>			<p>Margaretha Petronella Hoogetoom (7), Geb. Baarn 02-05-1842, overl. Eemnes 29-04-1924 09-10-1866</p>				
<p>Wilhelmina Elders (3), Geb. Eemnes 17-11-1879, overl. Eemnes 13-04-1953 26-04-1907</p>							
<p>Petronella Alida Emidia (Nel) Brouwer, Geb. Eemnes 27-04-1928, overl. Laren (NH) 20-11-2012, begr. Eemnes 27-11-2012 19-09-1952</p>							

Gezin van Jacob Elders en Grietje Hoogeboom, gefotografeerd ca. 1906 bij de boerderij Meentweg 71.V.I.n.r. Gerrit (1869-1962), Cornelia / Kee (1877-1963), Cornelis (1867-1936), Clementia (Menksje) (1875-1923), Antonius / Teus (1874-1960), moeder Grietje Hoogeboom (1842-1924), Lammert de Graaf (1871-1958), getrouwd met Kee Elders, vader Jacob Elders (1841-1921), Lammert (1873-1949) en Wilhelmina / Mijntje (1879-1953).

Ach, Christen lezer! die dit ziet,
Om Jezus wil, vergeet mij niet.
BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
JACOB ELDERS
Echtgenoot van
Margareta Petronella Hoogeboom.
overleden te Eemnes den 13en Januari 1921 in
den ouderdom van bijna 80 jaren en begraven
den 17en d.a.v. op het R. K. Kerkhof aldaar.

Vrouw en kinderen, stort geen tranen
Nu ik uit uw midden scheid:
God toch is 't, wiens Vaderliefde
Mij van ramp en pijn bevrijdt.
't Valt wel hard van u te scheiden;
Maar 't is God, die 't mij gebiedt;
Jezus zelf bad ons ten voorbeeld:
„Vader! dat Uw wil geschied!”
Laat dan vrij Gods wil geschieden,
Valle die ons dan ook hard:
Hij, Hij staat ons somtijds wonden,
Maar lenigt ook de smart.

Gij hebt nu wel droefheid, maar 'ik zal u
wederzien en dan zal uw hart blijde zijn.
Joh. XVI: vs. 22.

Hij heeft acht gegeven op de gangen van
zijn huisgezin, en zijn brood niet in ledigheid
gegeten. Spr. XXXI: vs. 27.

GEBED.
Gewaardig u, o Heer! de ziel van uwen
dienaar op te nemen in de eeuwige vreugde,
welke de uitverkorenen voor Uw aanschijn ge-
nieten. Dit smeeken wij U, door de verdiensten
van Jezus Christus, onzen Heer. Amen.
Onze Vader — Wees gegroet.
DAT HIJ RUSTE IN VREDE.

Gedenk in uwe godvruchtige gebeden
de ziel van zaliger
Margareta Petronella Hoogeboom,
Echtgenote van JACOB ELDERS.
Geboren te Baarn den 2den Mei 1842,
overleden na voorzien te zijn van de H.H.
Sacramenten der Stervenden den 29 April
1924 te Eemnes en begraven den 2 Mei
d.a.v. op het R. K. Kerkhof aldaar.

Zij was een godvreezende vrouw, zij
zocht haar troost en haar steun in het
gebed, in voor- en tegenpoed vertrouwde
zij op God en gaf zich over aan zijn H. Wil.
Gelukkig al degenen die God vreezen
en zijn wegen bewandelen. De kwelling
des doods zal hen niet raken. En God
zal alle tranen afwissen van hunne oogen
en daar zal geen droefheid geen rouw
en geen enkele pijn meer wezen. Zij zullen
leven en zich verheugen in eeuwigheid.
Geliefde kinderen, weest niet bedroefd
gelijk zij die geen hoop hebben. Zie ik
verlaat u in deze wereld, maar wij zullen
elkander wederzien. Vergeet mij niet in
uwe gebeden. Bemind elkander en leeft
gij ook zóó, dat gij den dood niet be-
hoefte te vreezen.
Mijn Jezus barmhartigheid.

Geertrui Ruiter (1787-1869) getrouwd met Frans Makker (1782-1853).

† †

BID VOOR DE ZIEL
van zaliger
GEERTRUI RUITER,
Weduwe van
FRANS MAKKER,
*overleden te Eemnes, den 12 Augustus 1869, in
het bijna 82ste jaar haars ouderdoms, en be-
graven op den 16 daaropvolgend, op het
R. K. Kerkhof aldaar.*

Wie zal eene kloeko vrouw vinden? hare waarde
is van verre en buiten de uiterste palen.
B. d. Spreuken XXXI.
Zij was verre in jaren gevorderd... en deze
weduwe diende God dag en nacht. *Lec. II.*
*Mijne Kinderen! Streeft naar wijsheid, streeft
naar verstand, vergeet mijne woorden niet, wijk
niet af van dezelve. Spreuken IV, 3.*

GEBED.
Wij bidden U, o Heer! zie genadig neder op
uwe dienares GERTRUIS, en geef dat zij, die
gedurende haar leven in U geloofd en op U ge-
hoopt heeft, nu voor eeuwig uwe heerlijkheid
moge aanschouwen. Door Jezus Christus onze
Heer. Amen.

ZIJ RUSTE IN VREDE!

Drak van Joh. Geradts & Coop., te Hilteersum.

- (8) Frans Makker (1782-1853)
trouwt in 1817
- (9) met Geertrui Ruiter (1787-1869)

Frans Makker werd geboren in Blaricum. In 1793. Op 11-jarige leeftijd, verhuisde hij met zijn ouders naar de boerderij van zijn gelijknamige grootvader op Wakkerendijk 238. Omdat hij het enige kind was, nam hij deze boerderij ook weer van zijn ouders over. Geertrui Ruiter kwam van de boerderij Meentweg 99. Van haar is nog een portretfoto bewaard gebleven, die rond 1865 is gemaakt: één van de oudste Eemnesser portretfoto's! Uit het huwe-

BID VOOR DE ZIEL
VAN ZALIGER
FRANCISCUS MAKKER.
*Overleden te Eemnes, den 2 Januarij 1853, in
den ouderdom van 70 Jaren en 4 Maanden,
en begraven den 7 dito op het R. K.
Kerkhof aldaar.*

Ik ga van stonde in het stof slapen, en zoo gij mij
dan 's morgens vroeg komt zoeken, zal ik niet meer
in het leven zijn. *Jon VII, 25.*
Hij deed, dat goed en recht en waarachtig was,
voor het aangezicht van den Heer zijn' God.
II B. CAON. XXXI. 30.
Lieve Kinderen! veracht uwe moeder niet. Eert
haar zoo lang als gij leeft, doet wat haar bebaagt
en bedroeft haar niet. *Tos. IV. 5.*
Onze Vader... Wees gegroot...
Dat Hij ruste in vrede.

Te Utrecht, bij J. R. VAN ROSSUM, achter het Stadhuis.

lijk van Frans Makker en Geertrui Ruiter zijn negen kinderen geboren: zes dochters en drie zonen.

(10) Mattheus Bell (1784-1856) trouwt in 1809 met

(11) Maria Antonia van den Born (1787-1851)

Mattheus Bell werd in 1784 geboren in Utrecht. Als 11-jarige jongen was hij al in de leer bij een chirurgijn, die lid was van het Utrechtse chirurgijngilde. Bij deze meester-chirurgijn heeft hij waarschijnlijk zijn opleiding ook voltooid. In 1812 vestigde hij zich als chirurgijn in Eemnes met vrouw en twee kinderen. In de officiële stukken wordt hij heel en vroedmeester genoemd. Aanvankelijk woonde hij in een huisje op de plek van het tegenwoordige pand Wakkerendijk 174. Rond 1820 woont hij op de buitenplaats Berg- en Eemzigt, Wakkerendijk 128, die hij huurt van Anna Geerling, weduwe Helmolt. Van 1832 tot zijn dood in 1856 bewoonde hij Huize Welkom op Wakkerendijk 166. In 1832 kocht hij de boerderij op die plaats, waarna hij het voorhuis eraan liet bouwen, zoals we dit nu nog kennen. Mattheus Bell had in Eemnes een goede naam als geneesheer. Uit zijn huwelijk met Maria Antonia van den Born zijn zestien kinderen geboren: negen zonen en zeven dochters.

(12) Gerardus (Gerrit) Elders (1806-1875) trouwt in 1836 met

(13) Mensje Beukeboom (1800-1874)

Gerrit nam de wagenmakerij van zijn vader over op Wakkerendijk 176, waar hij zijn hele leven is blijven wonen. Hij trouwde met Mensje Beukeboom uit Baarn. Uit dit huwelijk zijn vier zonen geboren, waarvan er één jong is overleden.

BID VOOR DE ZIEL
VAN ZALIGER:
GERRIT ELDERS,
Weduwnaar van
MENSJE BEUKEBOOM.
Overleden te Eemnes den 7 Julij 1875,
in den ouderdom van 69 jaren,
en den 11 daaraanvolgende begraven op
het R. K. Kerkhof aldaar.

Benaauwdheid en smarten hebben mij
overvallen doch ik heb den naam des Hee-
ren aangeropen. Psalm CXIV vs. 4.
Kinderen! vermaant elkander, weest eens-
gezind, leeft in vrede, zoo zal de God des
vredes en der liefde met u zijn.
II Corinth. XIII vs. 14.
Ik smeeek u broeders en kinderen! door
onzen Heer Jesus Christus, en door de liefde
des H. Geestes dat gij mij door uwe gebeden
bij God te hulp komt.
Rom. XV vs. 30.
ONZE VADER. — WEES GEGROET.
Hij ruste in vrede!

Ach, Christen lezer! die dit ziet,
Om Jezus wil, vergeet mij niet.
BID VOOR DE ZIEL
van
Clemencia Beukeboom,
Huisvrouw van
GERRIT ELDERS,
Overleden te Eemnes den 8 April 1874, in den ouder-
dom van bijna 74 jaren en begraven den 8 daaraan-
volgende op het R. K. Kerkhof aldaar.

Man en kinderen, stort geen tranen
Nu ik uit uw midden scheid:
God toch is 't, wiens Vaderliefde
Mij van ramp en pijn bevrijdt.
't Valt wel hard van u te scheiden;
Maar 't is God, die 't mij gebiedt;
Jezus zelf bad ons ten voorbeeld:
„Vader! dat uw wil geschied!”
Laat dan vrij Gods wil geschieden,
Valle die ons dan ook hard:
Hij, Hij slaat ons somtijds wonden,
Maar Hij lenigt ook de smart.
Gij hebt nu wel droefheid, maar ik zal u wederzien
en dan zal uw hart blijde zijn Joh. XVI : vs. 22.
Zij heeft acht gegeven op de gangen van haar huis-
gezin, en heeft haar brood niet in ledigheid gegeten.
Spr. XXXI : vs. 27.

GEBED.
Gewaardig u, o Heer! de ziel van uws dienars
over te nemen in de eeuwige vreugde, welke de uit-
verkorenen voor Uw aanschijn genieten. Dit smeeken
wij U, door de verdiensten van Jesus Christus, onzen
Heer. Amen.
Onze Vader. — Wees gegroet.
DAT ZIJ RUSTE IN VREDE.
Hilversum. — Gedrukt bij Joh Geradts & Comp.

(14) Cornelis Hoogeboom (1800-1863) trouwt in 1830 met

(15) Cornelia Kuijper (1806-1874)

Cornelis is geboren in de bakkerij op Wakkerendijk 27/29 bij de Eemnesser haven. Hij volgde zijn vader niet in het bakkersvak maar hij werd timmerman. Na zijn huwelijk met de Baarnse Cornelia Kuijper ging hij in Baarn wonen, in een huis aan de Brink, naast het bekende Hotel Velaars. Na zo'n 20 jaren stopte hij om gezondheidsredenen als timmerman. Op 12 september 1850 kocht hij in Eemnes de boerderij Meentweg 79. Vanaf dat moment was hij boer.

Uit zijn huwelijk met Cornelia Kuijper zijn elf kinderen geboren: vier zonen en zeven dochters. Alleen het jongste kind Willemijntje is in 1851 in Eemnes geboren.

Bid voor de Ziel
VAN ZALIGER
CORNELIS HOOGBOOM,
overleden te Eemnes den 2 December 1863, in den ouderdom van 63 jaren en bijna 6 maanden; den 5 daaropvolgende begraven op het R. K. Kerkhof aldaar.

Mijne kinderen! Luistert naar de woorden mijns monds en legt die als een grondwerk in uwe harten -- Uwe Moeder zult gij oeren al de dagen haars levens, want gij moet gedenken welke, en hoe groote gevaren zij voor u uitgestaan heeft. Hebt God in uwe gedachten al de dagen uws levens, en wacht u wel van ooit toestemming te geven aan de zonden. Ton. IV

Dat al wat u toegezonden wordt u aangenaam zij, zelfs al treffen u slag; want even als het goud in het vuur beproefd wordt, worden de lievelingen van God in den oven van rampspoeden op den toets gesteld. Eecl. II, 45.

Ik bid u Broeders! door onzen Heer Jesus Christus, en door de liefde van den H. Geest, dat gij mij door uwe gebeden voor mij bij God te hulp komt. Br. a. Rom. XV, 30.

Onze Vader. — Wees gegroet.
Hij ruste in vrede!

Druk van **JON. GERADTS & Comp.** te Hilversum.

BID VOOR DE ZIEL
van zaliger
CORNELIA KUIJPER,
WEDUWE VAN
CORNELIS HOOGENBOOM.

Na het ontvangen der H. H. Sacramenten overleden te Eemnes den 2 November 1874, in den ouderdom van 68 jaar en 6 maanden en begraven den 6 daaropvolgende op het R. C. Kerkhof aldaar.

*Indien gij gekroond wilt worden, strijd vroom en hjd geduldig. Zonder arbeid komt men niet tot de rust, noch zonder strijd tot de zegepraal. Thom. à Kemp.
Roem niet over den dag van morgen, want gij weet niet wat de naastvolgende dag zal voortbrengen. Esd. XIII: 14.*

Zij was eene verstandige en godvruchtige vrouw, die de wederwaardigheden des levens met liefde uit de hand des Heeren sannaam. Zij gaf acht op de gangen van haar huisgezin en at haar brood niet in ledigheid.

G E B E D.

O Heer Jesus! ontferm U, volgens Uwe oneindige barmhartigheid, over Uwe dienstaresse CORNELIA, en zeef, dat zij, die in U geloofd en op U gehoopt en U bemind heeft, weldra met U vereenigd moge worden in Uwe glorie en heerlijkheid. Amen.

Onze Vader . . . Wees gegroet . . .
R. I. I.

Utrecht, firma **W. v. d. Weijer**, Elizabethstraat.

- (16) Elbert Franse Makker (1740-1805) trouwt in 1779 met
(17) Marritje Heerschop (1746-1827)

Elbert is geboren op de boerderij Wakkerendijk 238. Deze boerderij was oorspronkelijk van de familie van zijn moeder Marijtje Zegerse de Graaf. Zijn vader Frans Makker was er bij in getrouwd. In 1768 trouwde Elbert met Aaltje Maasen Bosterdijk en op 8 september van dat jaar vestigde het jonge paar zich in Blaricum. In datzelfde jaar heeft vader Frans Makker bij Stad en Lande van Gooiland de erkenning van de familie Makker als Erfgooier aangevraagd. De familie Makker was van oorsprong namelijk een Hilversumse familie. Waarschijnlijk heeft hij die aanvraag voor zijn zoon Elbert gedaan, die toen in Blaricum ging wonen en die na de goedkeuring van de aanvraag gebruik kon maken van zijn rechten als Erfgooier.

Het huwelijk met Aaltje bleef kinderloos. Na haar dood is Elbert in 1779 hertrouwd met de Blaricumse Marritje Harmense Heerschop. Uit dit huwelijk is in 1782 één kind geboren: een zoon Frans. Het gezin gaat in 1793 weer in Eemnes wonen. Op 10 mei van dat jaar heeft Elbert de boerderij Wakkerendijk 238 van zijn vader gekocht.

**(18) Jacob Rutgerse Ruiters (1755-1831) trouwt in 1779 met
(19) Petronella Hendrikse Hoefsloot (1754-1790)**

Jacob was boer. Hij nam de oude boerderij Meentweg 99 (Tolletje) over van zijn schoonvader Hendrik Hannesse Hoefsloot. Uit zijn huwelijk met Petronella Hoefsloot zijn twee dochters en één zoon geboren. Na haar dood hertrouwde Jacob met Barbara Schoonoord.

**(20) Jakobus Bel (1752-1841) trouwt in 1783 met
(21) Antonia Elsendoorn (1749-1831)**

Jakobus was boomkweker en warmoezenier in Utrecht. Uit zijn huwelijk met Antonia Elsendoorn zijn zeven kinderen geboren: drie zonen en vier dochters.

**(22) Theodorus van den Born (1762-1811) trouwt in 1785 met
(23) Johanna Wintershoven (1763-1824)**

Theodorus (Dirk) woonde in Utrecht o.a. op de Lange Nieuwstraat en in de Twijstraat. Uit zijn huwelijk met Johanna Wintershoven zijn twaalf kinderen geboren: zeven zonen en vijf dochters. Twee dochters kwamen later in Eemnes terecht: Maria Antonia trouwde met Dr. Mattheus Bell en Antonia Maria trouwde met Jacobus Groen.

**(24) Jan Elders (ca. 1773-1845) trouwt in 1804 met
(25) Rutje Geurtse Hoogeboom (1777-1829)**

Jan Elders kwam uit een oude Hooglandse familie. Vreemd is dat zijn doop in

Hoogland niet te vinden is. Mogelijk woonden zijn ouders Cornelis Andriese Elders en Gerarda Bevink op het moment van zijn geboorte tijdelijk buiten Hoogland.

Kort voor zijn huwelijk koopt hij op 7 januari 1804 de Herberg "Het Roode Kruis" op Wakkerendijk 41-47 in Eemnes-Binnen voor 1600 gulden van Jan van Eijden. Hij heeft daar 12 jaar gewerkt als kastelein en mogelijk ook als wagenmaker. In 1816 verkoopt hij de herberg weer aan Jan Ruijter. Op 29 april 1816 koopt hij de panden Wakkerendijk 174 en 176. Hij gaat zelf wonen in de boerderij op nummer 176, waar hij werkte als wagenmaker en als kastelein in Café "De Lèrs". Na bijna 200 jaar wordt dit pand nog steeds bewoond door de familie Elders.

Zijn vrouw Rutje Hoogeboom werd geboren in Baarn, maar vanaf 1785 groeide ze op in de boerderij Meentweg 51. Uit het huwelijk van Jan en Rutje zijn drie zonen en twee dochters geboren.

**(26) Antonius Hendrikse Beukeboom (1754-1835) trouwt in 1786 met
 (27) Niesje Schoonderbeek (1761-1822)**

Antonius (Teunis) is geboren in Baarn en daar heeft hij ook zijn hele leven gewoond. Zijn moeder was Clementia (Mensje) Beukeboom uit Eemnes. Zijn vader was Hendrik van der Heijden. Teunis heeft dus de familienaam van zijn moeder overgenomen. Hij was boer in Baarn.

Uit zijn huwelijk met de Baarnse Niesje Schoonderbeek zijn 8 kinderen geboren: vijf zonen en drie dochters. Zoon Wouter (1797-1873) is priester geworden, o.a. in Benschop.

Zandvoort is gemeente Baarn.

- (28) Lammert Dirkse Hoogeboom (1770-1805) trouwt in 1797 met
(29) Neeltje Cornelisse Pen (1771-1848)**

Lammert is geboren op de boerderij Wakkerendijk 212, die toen gerund werd door zijn vader Dirk. Hij werd geen boer maar net als zijn oom Pieter Hoogeboom werd hij bakker. In 1797 nam hij de bakkerij op Wakkerendijk 27/29 over van Teunis Lammertse Hilhorst. Helaas is hij op 35-jarige leeftijd in 1805 al overleden. Uit zijn huwelijk met Neeltje Pen waren toen twee zonen en één dochter geboren.

Neeltje Pen hertrouwde in 1806 met Hendrik Bruijn, een bakker uit Kleef. Ze kocht in dat jaar het pand Wakkerendijk 32 en begon daar met Hendrik weer een bakkerij.

- (30) Aart Berendse Kuijper (1762-1829) trouwt in 1804 met
(31) Elisabeth Josephina Nephshagen (Nipshagen) (1771-1817)**

Arnoldus (Aart) kwam uit een Baarnse kleermakersfamilie en werd zelf ook kleermaker. Hij trouwde met een Duitse vrouw. Het is niet bekend hoe ze in Baarn is terechtgekomen. Elisabeth (Betje) Josephina Nephshagen (Nipshagen) was geboren in Neuenhaus in het Duitse graafschap Bentheim, waar haar vader Franciscus Xaverius schoenmaker was. Uit het huwelijk van Aart en Betje zijn twee kinderen geboren: dochter Cornelia, die met Cornelis Hoogeboom trouwde en zoon Franciscus (Frans) Kuijper (1808-1878). Deze zoon Frans studeerde medicijnen aan de universiteit van Utrecht en werd latere geneesheer van de gemeente Soest.

Dit waren alle voorouders van Jaap Makker tot en met zijn betovergrootouders. Het overzicht bij dit artikel geeft ook nog de namen van de ouders van zijn betovergrootouders.

Mijn dank gaat uit naar Ben Makker en zijn broer Jan Makker voor de medewerking.

Dit is de zesde kwartierstaat, die gepubliceerd is in het kwartaalblad van de HKE. In 2006 zijn we gestart met een kleine competitie onder het motto: "Wie heeft de meeste Eemnesser voorouders?" Een Eemnesser voorouder is dan iemand, die langere of kortere tijd in Eemnes gewoond heeft.

De stand van deze competitie is nu als volgt:

Kwartierstaat van	gepubliceerd in	aantal
1) Pater Wijnand van Wegen (geb. 1934)	2008 boekje 4	29
2) Tijs Blom	2007 boekje 4	28
3/4) Jan Scherpenzeel (1911-1970)	2006 boekje 4	25
3/4) Toon Koppen (1924-2001)	2012 boekje 1	25
5) Jaap Makker (1920-2002)	2013 boekje 1	23
6) Theo van 't Klooster (geb. 1957)	2010 boekje 4	20

Voor op- en aanmerkingen n.a.v. dit artikel kunt u terecht bij de auteur:
Henk van Hees, 035- 5389849, e-mail: info@kleinwee.demon.nl

Zou u uw kwartierstaat ook wel eens willen uitzoeken of vindt u het leuk om uw kwartierstaat te publiceren in het kwartaalblad van de Historische Kring Eemnes?

Neem dan contact op met de Genealogische Werkgroep Eemnes,
Henk van Hees, Kerkstraat 15 3755 CK Eemnes, tel. 035- 5389849,
e-mail: info@kleinwee.demon.nl

OPROEP

De barre winter van 1963 in Eemnes

In 1963, dus 50 jaar geleden, werd ons land geteisterd door een zeer strenge winter. Het was het jaar dat de Elfstedentocht uitgroeide tot een bijna onmenselijke gebeurtenis.

Deze winter staat bij veel Eemnessers in hun geheugen gegrift. Een overvloedige hoeveelheid water in de polder veranderde in ijs en toen kwam er sneeuw. Een harde oostenwind blies de polder weliswaar sneeuwvrij maar dit hoopte zich op aan de Meentweg en Wakkerendijk. Een meters dikke laag sneeuw zorgde er voor dat de bewoners niet meer uit hun huis of boerderij konden komen. Hulp van het leger werd ingeroepen om de bewoners te bevrijden.

Rut van Klooster - Wakkerendijk 116.

In het najaar willen wij een tentoonstelling organiseren over:

“De barre winter van 1963 in Eemnes”.

Daar hebben wij hulp bij nodig van mensen die dit aan den lijve hebben ondervonden of bij overlevering gehoord hebben. Verhalen die hiervoor in aanmerking komen zullen eveneens gepubliceerd worden in ons kwartaalblad.

U kunt ons helpen met:

**Een verhaal over deze uitzonderlijke winter;
Foto's die aantonen hoe uitzonderlijk deze winter was;
Schaatsen, sleeën of winterkleding uit die tijd.**

Om een idee te krijgen wie aan deze oproep gevolg wil geven verzoeken wij contact op te nemen met de “Werkgroep tentoonstellingen”:

Bart Nouwens
5389239

of

Joop Smids
5387572

jbnouwens@casema.nl

jjsmids@casema.nl

GEZOCHT

Vrijwilliger ICT

- Heb je kennis en ervaring in het vakgebied van de ICT (MSOffice gebaseerd)?
- Kun je ons helpen bij beheer en ontwikkeling van de ICT?
- Kun je voorkomende technische problemen op het vlak van hardware en software oplossen?
- Ben je een teamplayer?

Neem dan contact op met
Liesbeth Lemckert (voorzitter; tel. 531 1913) of
Jaap Groeneveld (secretaris; tel. 538 1609, info@historischekringemnes.nl).

Ter informatie:

Diverse werkgroepen beheren zaken als voorwerpen, bibliotheek, foto's, bidprentjes en documentatie en hebben daarbij hun specifieke behoeften.

De ondersteunende hulpmiddelen voor het beheer van onze collecties op de PC's zijn in verschillende fases van ontwikkeling. HKE streeft ernaar deze op een hoger plan te brengen met eenvoudige oplossingen die voor onze vrijwilligers ook goed te gebruiken zijn.

Driewerf Alaaf

BART NOUWENS

Met een driewerf Alaaf opende 8 december j.l. onze voorzitter Liesbeth Lemckert met Prins Adrianus II de tentoonstelling "44 jaar Sliertjes". De opening van de tentoonstelling was een groot succes. Op de receptie waren onder de genodigden diverse Sliertjes en partners aanwezig die de afgelopen 44 jaar in de Raad van Elf hadden gezeten. Er waren zelfs gasten uit Mierlo, familie van Jan Rooijakkers, die in 1969 mede het initiatief had genomen om "De Sliertjes" op te richten. Zij trakteerden de aanwezigen op een speciaal drankje uit Mierlo; ook werden er twee originele dansmariekes tussen het aanwezige publiek waargenomen.

Wij prezen ons gelukkig dat vertegenwoordigers van de gemeente Eemnes aanwezig waren. Burgemeester Roland van Benthem en de wethouders Eddy van IJken en Bram Wondergem wilden bekijken aan wie zij de macht over onze stad Eemnes tijdens het carnaval in handen geven en hebben gegeven in de afgelopen 44 jaar. Een onderdeel van de openingshandeling was dat de sleutel van de Oudheidkamer door Liesbeth symbolisch aan Prins Adrianus II (Arie-Jan van den Boom) werd overhandigd.

Ik loop nog niet zolang mee in het bestuur van de HKE en heb daardoor nog niet veel openingen van tentoonstellingen meegemaakt, maar volgens vele aanwezigen is het nog nooit zo druk geweest. Het leek ook wel op een receptie/reünie waarbij de hapjes en de drankjes gretig werden afgenomen. Er werden herinneringen opgehaald en de aanwezige foto's op de tentoonstelling waren aanleiding tot dolkomische en zelfs wel hilarische verhalen uit het verleden. Ook werd er stilgestaan bij bestuursleden die niet meer onder ons zijn.

De tentoonstellingen van de Historische Kring Eemnes zijn divers te noemen en zeker de overgang van de vorige tentoonstelling "Het Dikke Torentje" naar "44 jaar Carnavalsvereniging de Sliertjes" is groot. De vorige tentoonstelling was se-reen en plechtig, de Oudheidkamer leek wel een bijgebouw van de Pieterskerk en er klonk zelfs orgelmuziek tijdens de openstellingsuren op zaterdag. De overgang naar de huidige tentoonstelling lijkt groot, maar het Carnaval is onlosmakelijk verbonden met de kerk, de katholieke kerk wel te verstaan.

Volgens Wikipedia is Carnaval (ook wel 'Vastelaovend' - Vooravond van het vasten) een van oorsprong katholiek feest, dat ook heidense wortels heeft en gevierd

Openingstoespraak Liesbeth Lemckert

wordt in de drie dagen voorafgaand aan Aswoensdag. Volgens de traditie duurt het feest van zondag tot dinsdagavond, de Vastenavond. Om middernacht vangt de vastentijd aan van 40 dagen, tot Pasen.

Van oudsher is carnaval een eetfeestijn, omdat het de laatste mogelijkheid was zich te buiten te gaan voor de vastentijd, waarin men zich beperkte tot het minimaal noodzakelijke. De herkomst kan met redelijke zekerheid worden herleid van de Latijnse uitdrukking "carne vale", wat vertaald naar het Nederlands zoveel betekent als "afscheid van het vlees"; dit werd een soort ritueel om de vastentijd in te luiden.

Op Vette Dinsdag (voor de vasten) werd al het vet dat er in huis was, opgemaakt omdat het anders zou bederven. Waarschijnlijk bestond het feest al langer dan de

Overhandigen sleutel Oudheidkamer

christelijke traditie en heeft de Kerk het gemakkelijker gevonden het heidense carnaval in een katholieke traditie om te zetten dan het uit te bannen.

Het carnaval heeft een ontwikkeling meegemaakt naar een feest waarbij de zinnen worden verzet en de feestvierders drie dagen uit hun dak gaan om daarna met een frisse geest het dagelijkse leven weer op te pakken. Ik kijk wel eens jaloers naar mensen die dat kunnen en willen; mijn carnivalservaring beperkt zich tot het kijken met mijn kleinkinderen naar een carnivalsoptocht in de regio of in het zuiden van het land.

Nu weer even terug naar het ontstaan van de tentoonstelling. Nadat wij een oproep hadden gedaan om foto's, krantenartikelen e.d. af te staan, werd daar veelvuldig gehoor aan gegeven. Wij werden overladen met fotoboeken, de bekende

Genodigden bij opening

schoenendozen met foto's en niet te vergeten de digitale opslagmogelijkheden van tegenwoordig. Avonden hebben wij met vertegenwoordigers van De Sliertjes in de Oudheidkamer gezeten om een plan te trekken en foto's uit te zoeken voor de tentoonstelling. Het kostte enige moeite om daar wat structuur in aan te brengen.

Gelukkig stond Bert Hilhorst op (een Sliert, die al jarenlang meeloopt). Hij bleek over een geweldig organisatietalent te beschikken en ziedaar: de puzzelstukjes vielen op hun plek en de tentoonstelling "44 jaar Carnavalsvereniging De Sliertjes" werd geboren. Waar in het verleden nog wel eens muurtjes moesten worden beslecht, verliep de samenwerking uiterst plezierig. Joop Smids en ondergetekende hebben vanuit de Historische Kring met veel plezier aan de samenstelling van de tentoonstelling gewerkt en wij vinden dat wij met z'n allen best trots mogen zijn op het resultaat.

Familie van Jan Rooijackers uit Mierlo

Ik wil iedereen bedanken die op wat voor manier dan ook een steentje heeft bijgedragen aan het welslagen van deze tentoonstelling en de openingsreceptie. Ik wil afsluiten met een carnavaleske groet.

Alaaf, Alaaf, Alaaf.

Nieuws over de bibliotheek

Afgelopen jaar is er rondom de bibliotheek in de Oudheidkamer veel gebeurd. De drie belangrijkste zaken zijn:

- De catalogus van de boekencollectie in de bibliotheek is geheel herzien en aangevuld. Bij elk boek is nu een korte omschrijving van de inhoud gemaakt zodat het zoeken op onderwerp gemakkelijker is geworden. De nieuwe catalogus is nu digitaal op de website en op papier in de bibliotheek in te zien.
- Na uitgebreid overleg is besloten om de verzameling tijdschriften in een aparte collectie onder te brengen en deze collectie toe te voegen aan de bibliotheek. Dit jaar wordt gewerkt aan een catalogus voor deze collectie tijdschriften.
- In plaats van één keer per jaar een lang jaarverslag te schrijven over het wel en wee van de bibliotheek, gaan we met ingang van 2013 meerdere keren per jaar een kort stukje schrijven over de bibliotheek. Hierdoor hopen wij de leden niet alleen regelmatig op de hoogte te brengen van nieuws over de bibliotheek maar ook bijzonderheden onder de aandacht brengen.

In één van de komende nummers willen wij aandacht besteden aan de nieuwe boeken in de bibliotheek.

Werkgroep Bibliografie
Rom van der Schaaf en Harry van der Voort

ADVERTEERDERS:

Restaurant Eemland,
Partycentrum 't Koetshuys
Eemoptiek
Eric Hoofd schildersbedrijf
Rabobank Soest Baarn Eemnes
Notariskantoor mr. W.A. van der Sluis
Welkoop, Groen & Doen
Collectie Streefoord Kunsthandel
A.J.M. van der Wardt

SPONSORS:

Aannemingsmaatschappij ZVS B.V.
Eemnes
Gooiland Beveiliging B.V. – Eemnes
Adrie Hoogland Vastgoed B.V. – Eemnes
J. van Ijken B.V. Oude Bouwmaterialen
Vrienden van de Oudheidkamer

De Historische Kring Eemnes is een door de Belastingdienst erkende Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), waardoor belastingvrije schenkingen aan de vereniging kunnen worden gedaan.

Van onze vrienden moeten we het hebben!

‘Vrienden’ vervullen stille wensen van de HKE

Voor minimaal 15 euro p.j. kunnen leden
‘vriend’ worden van de Oudheidkamer.

*Vraag inlichtingen of geef u op bij:
J. Frantsen, 035-5310442*

VRIENDEN VAN DE OUDHEIDKAMER

INLEVEREN KOPIJ

- Kopij
- handgeschreven of getypt in overleg met redactie,
 - op drager (met afdruk) en illustratiemateriaal naar J. Smids, Graanoogst 3,

- per e-mail (tekst) aan: hke-lay-out@xs4all.nl

Kopij voor het volgende kwartaalboekje ontvangen wij graag voor 15 mei 2013.